ROK XXXIV. NUMER 3.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 marca 1930

TREŚĆ:

Część urzędowa.

Część urzędowa.

1.

Propaganda obrony przeciwgazowej w szkołach.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14 stycznia 1930 r. Nr. II. 25128/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 18).

Ze względu na konieczność przygotowania najszerszych warstw społeczeństwa do obrony na wypadek wojny wogóle, a w szczególności do obrony przeciwgazowej Ministerstwo poleca Kuratorjum (Województwu) zorganizowanie w porozumieniu z Ligą Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej systematycznej akcji, mającej na celu zaznajomienie młodzieży szkolnej i nauczycielstwa ze sprawą obrony przeciwgazowej.

Zaznajomienie to mogłoby się odbywać jednocześnie z akcją popierania lotnictwa (okólnik Ministerstwa z dn. 3 kwietnia 1928 r. Nr. I. 21247/27 Dz. Urz. Nr. 4, poz. 81 [1]) przez współdziałanie z wojewódzkiemi komitetami L. O. P. P. oraz przez popieranie już istniejących i zakładanie nowych kół szkolnych, które obok propagandy lotnictwa, zajęłyby się również zagadnieniem obrony przeciwgazowej.

Pożądane byłoby wykorzystanie dla akcji powyższej także konferencyj rodzicielskich, nie należy również zapominać o doraźnej akcji w miarę nastręczających się sposobności. Wszelkie więc „Tygodnie Obrony Lotniczej i Przeciwgazowej“ L. O. P. P., wystawy, odczyty i t. p. winny być przez szkoły odpowiednio wyzyskane, o ile to da się pogodzić z ich zadaniami wychowawczemi i dydaktycznemi.

W związku z niniejszym okólnikiem zechce Kuratorjum (Urząd Wojewódzki) po dokładnem rozważeniu sprawy na tle miejscowych warunków oraz po ewentualnem porozumieniu się z władzami wojskowemi względnie także z odpowiedniemi komitetami wojewódzkiemi L. O. P. P., wydać potrzebne zarządzenia na właściwym terenie, mając jednak na uwadze konieczność unikania przeciążenia młodzieży zajęciami dodatkowemi.

Z tego również względu pożądane byłoby skupienie wyżej omawianej akcji propagandowej mniej więcej w jednym okresie czasu np. w czasie miesięcy wiosennych.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 257.

2.

Tydzień L. O. P. P.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 18 lutego 1930 r. Nr. O. 313/30.

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej urządza dorocznym zwyczajem „VII Tydzień L. O. P. P.", który w roku bieżącym odbędzie się od 18 do 25 maja włącznie.

W związku z tem zalecam, by Dyrekcje i Kierownictwa szkół, jak w roku ubiegłym, zorganizowały odczyty, przemówienia o lotnictwie, obronie przeciwgazowej i znaczeniu istnienia L. O. P. P. dla obrony Państwa.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

3.

Wycieczki do Gdyni.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 14 lutego 1930 r. Nr. O. 341/30.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 4 lutego 1930 Nr. II.-980/30 podało do wiadomości, że w bieżącym roku został przy Magistracie w Gdyni powołany do życia Wydział Turystyczno-Kąpieliskowy, którego zadaniem jest m. in. ułatwianie zwiedzania Gdyni wycieczkom zamiejscowym.

O tem należy zawiadomić interesowanych i zachęcić do organizowania w tym kierunku wycieczek szkolnych.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

4.

Zakupy zagraniczne.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 9 stycznia 1930 r. Nr. I. R. 15041/29.

Nr. O. 110/30. Nawiązując do okólnika swego z dn. 18 września 1929 r. Nr. I. R. 10215/29 [1]), Ministerstwo przypomina, że przy stosowaniu go należy przestrzegać postanowień zawartych w zarządzeniu Min. Skarbu L. 1901/DB/3 z dn. 19 września 1925 r., którego odpis załącza się [2]).

W myśl powyższego wszelkie projekty umów na zakup przedmiotów zagranicą winny być nadsyłane do Ministerstwa, celem uzyskania zgody Ministerstwa Przemysłu i Handlu na dokonanie danej tranzakcji. Bez wykonania tego warunku żadne wnioski o zakupach zagranicznych uwzględniane nie będą.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.*

---

[1]) Tym okólnikiem Ministerstwo W. R. i O. P. oznajmiło, że Ministerstwo Skarbu zarządzeniem z dnia 26 sierpnia 1929 r. L. D. II. 3361/I poleciło stale podawać sobie zawczasu do wiadomości te wszystkie większe wypłaty dla osób i firm zagranicznych, których wyrównanie ma nastąpić w kraju w walucie polskiej, lecz co do których zgóry wiadomem jest, względnie istnieje uzasadnione przypuszczenie, że zostaną one na miejscu zamienione na waluty obce bezpośrednio lub pośrednio przez banki.

[2]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 523.

5.

Zwalczanie błonicy przez szczepienia zapobiegawcze.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 stycznia 1930 Nr. I. W. F. 7625/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 20).

Ministerstwo poleca P. P. Kuratorom zwrócenie uwagi szerokiego ogółu nauczycielstwa na podany do powszechnej wiadomości okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Departament Służby Zdrowia) w sprawie zwalczania błonicy (dyfterytu) zapomocą szczepień zapobiegawczych. Okólnik ten podkreśla wzrost w ostatniem trzechleciu w różnych krajach, a między innemi w Polsce, nasilenia błonicy, zwiększony odsetek zgonów, bezsilność walki z nosicielami bakteryj błonicowych i dobre wyniki szczepień specjalną anatoksyną tych dzieci, które wykazują wrażliwość na błonicę.

Nawiązując do okólnika w analogicznej sprawie zwalczania płonicy (Dz. Urz. 1925 Nr. 19, poz. 212[1]), Ministerstwo poleca przypomnienie dyrekcjom szkół oraz nauczycielstwu, ażeby na konferencjach rodzicielskich zachęcały rodziców do poddawania swych dzieci wspomnianemu zabiegowi i ażeby współdziałały w tej akcji z urzędami zdrowia publicznego.

Minister W. R. i O. P.: (—) *St. Czerwiński.*

6.

Wzywanie młodzieży do sądów w charakterze świadków.

Odpis pisma Sądu Apelacyjnego we Lwowie z dnia 3 lutego 1930 r. $\frac{\textit{Prez. 4978}}{\textit{I N. O/30}}$ *do przełożeństw sądowych Małopolski Wschodniej.*

Stwierdziłem, że niejednokrotnie młodzież szkolna wzywana do sądów w charakterze świadków, czy to w sprawach cywilnych, czy karnych, wyczekuje całemi godzinami na przesłuchanie.

Powoduje to przedewszystkiem, iż młodzież ta traci niepotrzebnie kilka godzin lekcyj szkolnych, a ponadto, ponieważ są to z reguły osoby nieletnie, przeto przebywanie ich na korytarzach, zwłaszcza sądów karnych i przysłuchiwanie toczącym się tam rozmowom i zwadom, wywiera na nie szkodliwy wpływ, przed którym należy wogóle młodzież chronić.

Wynika to też jasno z postanowień art. 321, 322 i 323 k. p. k.

To też o ile nieletni wogóle będą wzywani z konieczności na świadków, należy godzinę stawienia się ich w sądzie tak oznaczyć, iżby mogli być zaraz przesłuchani. Młodzież szkolną należy wzywać ponadto na końcowe godziny lekcyj szkolnych, iżby nieobecność jej w szkole była jak najbardziej ograniczona.

Panów Przełożonych Sądów proszę, aby zwracali uwagę na przestrzeganie tego zarządzenia.

(Podpis).

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 472.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 17 lutego 1930 r. Nr. O. 361/30.

Dyrekcjom wszystkich zakładów naukowych i radom szkolnym powiatowym (miejskiej we Lwowie) do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

7.

Przesunięcie terminu wcielenia do szeregów na rok szkolny 1930/31.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1930 r. Nr. I. Prez. 357/30 w skrocie. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 19).

Minister Spraw Wojskowych rozkazem z dnia 16 stycznia 1930 r. L. dz. 1/Pob. 30 wydał następujące zarządzenia w sprawie przesunięcia terminu wcielenia do szeregów na rok szkolny 1930/31:

„Z dniem 1 lipca 1930 roku powiatowi komendanci uzupełnień będą udzielali następującym grupom poborowych przesunięć terminu wcielenia do szeregów z terminem ważności do dnia 1 lipca 1931 roku na warunkach, określonych niniejszym rozkazem:

I. Pierwsza grupa dotyczyć będzie poborowych, roczników 1904 i 1905, którzy posiadają warunki do skróconej służby wojskowej (art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym), są zwyczajnymi (rzeczywistymi) studentami względnie słuchaczami wyższych zakładów naukowych.

II. Druga grupa dotyczyć będzie osób, roczników 1904 i 1905, odbywających studja teologiczne.

III. Trzecia grupa dotyczyć będzie poborowych, roczników 1907 i 1908, którzy jako uczniowie ostatniej klasy szkół, wymienionych w art. 61, ust. 1 (patrz Dz. U. R. P. z r. 1929 Nr. 34, poz. 315[1]) nie zostali dopuszczeni do egzaminu dojrzałości (końcowego) lub egzaminu tego nie zdali, a władze szkolne zezwoliły im na powtórzenie ostatniej klasy (kursu) lub ponowne przystąpienie do tego egzaminu[2]).

Osoby te mają złożyć do dnia 30 czerwca do powiatowej komendy uzupełnień podanie o przesunięcie terminu wcielenia i dołączyć następujące załączniki:

1. Zaświadczenie odnośnej władzy szkolnej, stwierdzające powyżej przytoczone okoliczności z ewentualnem podaniem terminu następnego dopuszczenia kandydata do zdawania egzaminu dojrzałości (końcowego).

2) Urodzeni w roku 1907 — dowód udzielonego im przesunięcia terminu wcielenia do szeregów w roku szkolnym 1929/30; urodzeni w roku 1908 — dowód udzielonego im na rok 1929 odroczenia służby wojskowej z art. 61/1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

3. Zaświadczenie o udziale w pracach przysposobienia wojskowego lub wychowania fizycznego względnie o przynależności do jednego z ośrodków przysposobienia wojskowego, wystawione przez powiatowego komendanta przysposobienia wojskowego.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 550—551.

[2]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 265.

Do uczniów cywilnych szkół lotniczych należy stosować przesunięcia terminu wcielenia do szeregów w rozmiarze i na warunkach, przewidzianych w Dzienniku Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych Nr. 1 z dnia 12 stycznia 1927, poz. 2, pkt. 2 i 3.

Przepisy ogólne.

Podania o przesunięcie terminu wcielenia osób, niewyszczególnionych w niniejszym rozkazie, względnie nieposiadających wymaganych warunków, jak również podania wniesione po terminie, należy załatwiać odmownie.

Należy również załatwiać odmownie prośby o przesunięcie dla uzyskania doktoratu, zdawania specjalnych egzaminów, odbycia aplikacji sądowej, nostryfikacji dyplomów zagranicznych i t. p.

Wszelkie wnioski, względnie prośby urzędów w sprawie udzielania przesunięć dla poborowych z tytułu zajmowania stanowisk w służbie państwowej w kraju i zagranicą mają być załatwiane odmownie. Zaznaczam, że o powyższem zarządzeniu zostały zawiadomione wszystkie urzędy państwowe [1]).

Osobom, którym przesunięto termin wcielenia, należy wydać poświadczenie z podaniem dokładnego terminu przesunięcia, który należy odnotować w głównej księdze ewidencyjnej w rubryce „Inne nieprzewidziane zmiany". Niezależnie od tego powiatowi komendanci uzupełnień mają prowadzić ścisłą ewidencję udzielonych przesunięć.

Wypadki, któreby nastręczały trudności w rozstrzygnięciu podania, należy niezwłocznie przedkładać do Dowódcy O. K. celem wydania ostatecznej decyzji.

W żadnym wypadku nie należy podań przedkładać do Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Decyzje powiatowych komendantów uzupełnień są ostateczne. Od decyzji odmownej nie przysługują żadne odwołania.

Załatwianie podań winno być przeprowadzane w tempie przyśpieszonem z uwagi na przygotowanie w tym czasie akcji wcielenia poborowych z cenzusem".

Powyższe podaję do wiadomości i zarządzam równocześnie, aby

1. postanowienia w sprawie przesuwania terminu wcielenia do szeregów podane były do wiadomości zainteresowanych uczniów względnie studentów, szczególniej przed ukończeniem nauki w roku szkolnym 1929/30;

2. terminy, przewidziane w powyższem zarządzeniu odnośnie wnoszenia próśb, były ściśle przestrzegane oraz podania należycie skompletowane i uzupełnione wszelkiemi wymaganemi dowodami;

3. podania były wnoszone do powiatowych komendantów uzupełnień, do których petenci należą ewidencyjnie [2]).

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 495.

[2]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 329.

8.

Wynagrodzenie za kierownictwo hufcem szkolnym żeńskim.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 8 lutego 1930 r. Nr. I. W. F. 319/30.

L. O. 383/30. Kierowniczkom (komendantkom) hufców szkolnych żeńskich, utworzonych w szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich, w myśl okólnika z dnia 11 maja 1928 roku Nr. O. H. fiz. 476/28 (Dz. Urz. Min. WR. i OP. Nr. 13/28, poz. 213 [1]) przyznawać można wynagrodzenie za kierownictwo hufcem żeńskim analogicznie, jak za kierownictwo hufcem męskim, jeżeli są nauczycielkami danej szkoły i odpowiadają warunkom § 5 instrukcji o żeńskich hufcach szkolnych (Nr. O. H. fiz. 476/28).

Wynagrodzenie nauczycielek-komendantek hufców żeńskich winno być wypłacane tylko za godziny istotnie wykonane, według zasad, określonych okólnikami z dnia 28 czerwca 1925 roku Nr. 5793/II (Dz. Urz. 1925 Nr. 13, poz. 128 [2]) i z dnia 19 czerwca 1926 roku Nr. II. 6174/26 (Dz. Urz. 1926 Nr. 12, poz. 148 [3]).

9.

Paszporty ulgowe.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15 lutego 1930 r. Nr. Prez. 924/30.

Nr. O. 431/30. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwraca uwagę, że w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 lutego 1930 r. Nr. 7, pod pozycją 57, ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 29 stycznia 1930 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem 26 lutego r. b. Począwszy zatem od tego dnia Ministerstwo W. R. i O. P. zaprzestanie wydawania zaświadczeń, wymaganych dla uzyskania opłat ulgowych, przewidzianych w § 1, ustęp 1, punkt e, powołanego rozporządzenia [4]).

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 275.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 320.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 263.

[4]) Opłaty za paszport ulgowy, uprawniający do jednorazowego wyjazdu zagranicę, wynoszą w myśl § 1, ust. 1, punkt e, powołanego rozporządzenia 20 zł i będą stosowane przez powiatowe władze administracji ogólnej względem osób, udających się zagranicę w celach: a) kształcenia się w szkołach średnich ogólno-kształcących, zawodowych i wyższych, b) prowadzenia badań naukowych, c) leczenia się, d) towarzyszenia niezamożnej osobie chorej, e) uczestniczenia w zebraniach międzynarodowych, zawodach sportowych, zjazdach naukowych i t. p., f) społecznych (§ 4 rozporządzenia).

Cele powyższe muszą być udowodnione stosownemi dokumentami.

Osoby, udające się w celach podanych pod a, b, e i f, mogą być również zupełnie zwolnione od opłat paszportowych według uznania wojewody w porozumieniu z prezesem izby skarbowej.

10.

Pokrywanie świadczeń, ciążących na budynkach państwowych.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 stycznia 1930 r. Nr. I. Prez. 177/30.

Nr. O. 268/30. W związku z okólnikiem z dnia 26 stycznia 1928 Nr. C Prez. 298/28 [1]), przy którym przesłano wszystkim władzom i urzędom, podległym Ministerstwu W. R. i O. P., regulamin dla zarządzających domami państwowemi, Ministerstwo W. R. i O. P., w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych, wyjaśnia co następuje:

W myśl § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 1924 r. (Monitor Polski Nr. 111, poz. 319 ex 1924 [2]) koszty zarządu budynku państwowego, a w szczególności koszty oświetlenia klatek schodowych, za wodę i kanały, ponoszą pomieszczone w nim urzędy (szkoły) w stosunku do zajmowanych części budynku, a zatem odnośne wydatki pokrywane być winny w każdym wypadku z budżetów urzędów (szkół), zajmujących budynek państwowy.

Z budżetu Ministerstwa Robót Publicznych opłacane być mają jedynie świadczenia, przypadające na lokale użytkowane na cele mieszkaniowe (mieszkania niesłużbowe), za które czynsze wpływają na dochód Ministerstwa Robót Publicznych. Wysokość świadczeń tych oblicza się w stosunku powierzchni tego rodzaju lokali do całej powierzchni, z której korzysta dany urząd (szkoła) [3]).

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

11.

Zwrot opłat szkolnych.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 31 stycznia 1930 r. Nr. I. Prez. 534/30.

L. O. 286/30. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, opierając się na piśmie Prezydjum Rady Ministrów z dnia 22 stycznia r. b. Nr. 744/30, wyjaśnia, że w myśl punktu 5 okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 września 1925 r. L. 14604 nie należy zwracać opłaty szkolnej za dziecko funkcjonarjusza państwowego, które pobiera naukę w konserwatorjum muzycznem (zakład prywatny), a równocześnie uczęszcza na uniwersytet.

Wynika to niewątpliwie nietylko z wyraźnego brzmienia punktu 5 cytowanego okólnika, ale także z postanowień punktu 4, bo odbywanie studjów na uniwersytecie wskazuje, iż nauka w szkole artystycznej nie jest traktowana jako przygotowanie do przyszłego zawodu.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 302.

[2]) Treść tego rozporządzenia podano na str. 77 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r. w ustępie „ad 6".

[3]) Patrz okólniki Min. W. R. i O. P. z dnia 28 lutego 1928 r. Nr. O. Prez. 1452/28 Dz. Urz. O. S. Lw. z 1928 r., str. 506 i z dnia 5 stycznia 1929 r. Nr. I. Prez. 406/29. Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 265.

12.

Dodatek mieszkaniowy za r. 1928.

Rozporządzenie Min. Skarbu z dnia 14 lutego 1930 r. L. D. III. 310/1/30 (wyciąg).

L. O. 416/30. (Min. W. R. i O. P. z dnia 19. II. 1930 r. Nr. I. R. 2097/30). Funkcjonarjuszami państwowymi w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 26 lutego 1930 r. Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 90, o wypłacie części zaległego dodatku mieszkaniowego za r. 1928 funkcjonarjuszom państwowym, sędziom prokuratorom, osobom wojskowym oraz emerytom, wdowom i sierotom są: funkcjonarjusze państwowi, wymienieni w art. 1, ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), funkcjonarjusze dyrekcji lasów państwowych i nadleśnictw, praktykanci i aplikanci, profesorowie naukowych zakładów teologicznych w Tarnowie, Przemyślu i Stanisławowie oraz nauczyciele ludowych szkół rolniczych; pracownikami kontraktowymi: pracownicy kontraktowi, pobierający wynagrodzenie według grup uposażenia funkcjonarjuszów państwowych; osobami wojskowemi: wojskowi zawodowi i zatrzymani czasowo w czynnej służbie oficerowie rezerwy. .

Za podstawę obliczenia różnicy, o której mowa w art. 1 ustawy [1]), przyjmuje się, o ile chodzi o osoby pełniące służbę w m. st. Warszawie, stawki dodatku na mieszkanie dla m. st. Warszawy, o ile zaś chodzi o wszystkie inne osoby, stawki dodatku na mieszkanie, obowiązujące na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wołyńskiego oraz wileńskiego, przyczem dla wysokości powyższego dodatku miarodajną jest grupa uposażenia, stan rodzinny (prawo do dodatku ekonomicznego) i miejsce służbowe danej osoby w lutym 1930 r.

Prawo do dodatku przysługuje wyżej wymienionym osobom, o ile pozostawały w służbie państwowej od dnia 2 stycznia do dnia 31 grudnia 1928 r. włącznie oraz o ile uprawnione są do otrzymania uposażenia (wyna-

---

[1]) Według art. 1 tej ustawy przyznany dodatek mieszkaniowy stanowi 1/3 część różnicy pomiędzy kwotą dodatku na mieszkanie, wypłaconego, względnie przypadającego do wypłaty, w myśl obowiązujących przepisów prawnych w czasie od 1 stycznia do 31 grudnia 1928 r., a kwotą, która przypadałaby do wypłaty w powyższym czasokresie, gdyby wzrost dodatku na mieszkanie nie został wstrzymany z dniem 31 grudnia 1925 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918, o środkach zapewnienia równowagi budżetowej (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r. str. 1).

Przy wypłacie dodatku mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozporządzeń Prezydenta Rzpltej z dnia 17 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 632, — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r. str. 302), z dnia 13 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81, poz. 699, — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r. str. 382), z dnia 26 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 902, — Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r. str. 486), z dnia 17 grudnia 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 948), które zmienia rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 sierpnia 1927 r. w tym kierunku, że przyznaje jednorazowy zasiłek funkcjonarjuszom dyrekcyj lasów państwowych i nadleśnictw (art. 1-a), pracownikom kontraktowym, których całkowite wynagrodzenie miesięczne nie przekracza kwoty 800 zł (art. 2-a), pracownikom pocztowym (art. 3-a).

grodzenia krajowego) za cały miesiąc luty 1930 r. Ograniczenie jednak uposażenia n. p. na podstawie art. 58 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko funkcjonarjuszom państwowym (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 165) nie powoduje zmniejszenia dodatku.

Osoby, wymienione wyżej, które wstąpiły do służby państwowej po dniu 2 stycznia 1928 r. oraz uprawnione są do otrzymania uposażenia krajowego za cały miesiąc luty 1930 r., otrzymują dodatek, obliczony na zasadzie art. 1, zmniejszony o stosunkową część za czas, przez który dana osoba w okresie od 2 stycznia do 31 grudnia 1928 r. nie pozostawała w służbie państwowej, przyczem miesiące, w których dana osoba pozostawała w służbie państwowej co najmniej przez 15 dni, liczy się jako pełne miesiące, mniejszych natomiast okresów czasu nie uwzględnia się.

Przepis ustępu poprzedniego o stosunkowem zmniejszeniu dodatku stosuje się analogicznie w wypadkach przerwy służby państwowej w okresie od 2 stycznia do 31 grudnia 1928 r. Nie stanowi przerwy aplikacja bezpłatna, ćwiczenia wojskowe, obowiązkowa służba wojskowa, stan nieczynny, okres zawieszenia w służbie, urlop chociażby bezpłatny oraz służba w charakterze t. zw. dietarjusza (dziennie płatnego pracownika), jak również służba w zakładach (n. p. Pocztowa Kasa Oszczędności) i przedsiębiorstwach państwowych. Z treści poprzedniego zdania wynika, że w odniesieniu do osób, które po zwolnieniu z obowiązkowej służby wojskowej wstąpiły do służby państwowej, w której to służbie przed powołaniem ich do obowiązkowej służby wojskowej nie pozostawały, czas obowiązkowej służby wojskowej jest czasem, przez który dane osoby nie pozostawały w służbie państwowej w rozumieniu cytowanej ustawy.

Służbą państwową w rozumieniu przepisów o dodatku jest zarówno służba, spełniana na podstawie mianowania, jak i na podstawie umowy służbowej.

Osoby, zajmujące kilka stanowisk, z których każde daje prawo do dodatku, otrzymać go mocą w wysokości, przywiązanej do jednego z zajmowanych stanowisk.

Dodatku nie uwzględnia się przy obliczeniu odpraw i pośmiertnego.

Do dodatku nie stosuje się art. 7 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 46), normującego sprawę opłat emerytalnych.

Pobór podatku dochodowego od powyższego dodatku odracza się na zasadzie postanowienia ustępu drugiego art. 120 ustawy o państwowym podatku dochodowym — z tem, że we właściwym czasie nastąpi umorzenie tego podatku w trybie art. 126 powołanej ustawy.

Stawki dodatku dla osób uprawnionych do otrzymania tego dodatku w wysokości jednej trzeciej części różnicy dodatku na mieszkanie, określonej w art. 1 ustawy, uwidoczniono w poniższej tabeli.

Kierownik Ministerstwa Skarbu: (—) *Ig. Matuszewski.*

Tabela 1/3 części zaległego dodatku mieszkaniowego za rok 1928.

Grupa uposażenia	Warszawa	więcej niż 80.000 klasa I	więcej niż 40.000 klasa II	więcej niż 10.000 klasa III	mniej niż 10.000 klasa IV
	złotych				
I i II, utrzymujący rodzinę III i IV oraz utrzymujący rodzinę sędziowie i prokuratorzy D i C	514.88	355.00	318.92	282.88	246.84
Utrzymujący rodzinę V oraz utrzymujący rodzinę sędziowie i prokuratorzy B.	357.40	242.32	214.76	189.32	161.76
Samotni III, IV i V oraz samotni sędziowie i prokuratorzy D, C i B. — Utrzymujący rodzinę: VI i VII oraz sędziowie i prokuratorzy A.	220.45	148.20	132.24	116.28	100.32
Samotni: VI i VII oraz sędziowie i prokuratorzy A. — Utrzymujący rodzinę VIII do XII	136.80	97.29	85.89	76.77	65.37
Utrzymujący rodzinę od XIII do XVI	91.20	72.00	64.80	57.60	52.90
Samotni od VIII do XVI	62.40	48.00	43.20	38.40	36.00

13.

Dodatek stołeczny i kresowy.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 28 stycznia 1930 r. Nr. I. Prez. 501/30.

Nr. O. 248/30. Nawiązując do okólnika z dnia 20 grudnia 1927 r. Nr. O. Prez. 7611/27, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości, że Rada Ministrów powzięła na posiedzeniu w dniu 20 stycznia 1930 r. następującą uchwałę:

„Dodatki stołeczny i kresowy dla funkcjonarjuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, oraz wojskowych zawodowych, przyznane w uchwale Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1927 r., oblicza się również od uposażenia, wymierzonego według art. 47 ust. I. 48 i 49 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924".

Ministerstwo WR. i OP. poleca stosować się do powyższej uchwały począwszy od 1 lutego 1930 r.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

14.

Koszta podróży i przeniesień.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 54) w sprawie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonarjuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz wojskowych.

Na podstawie art. 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) oraz art. 6 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zarządza się co następuje:

§ 1. W paragrafie 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonarjuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826 [1]) dodaje się nowy końcowy ustęp o następującem brzmieniu: „Władza zarządzająca podróż służbową może przyznać osobom, pobierającym uposażenie według grupy VI i wyżej, oraz sędziom i prokuratorom, pobierającym uposażenie według grupy A i wyżej, zwrot faktycznie poniesionych i udowodnionych kosztów użycia jednego miejsca w wozie sypialnym, klasy przysługującej danej osobie, jeżeli podróż koleją trwa dłużej niż sześć godzin między 21 a 6 godziną, a zarazem podróż służbowa ma charakter nagły i zachodzi konieczność pełnienia następnego dnia czynności urzędowych. Nie dotyczy to Marszałka Polski, Prezesa Rady Ministrów, Ministrów i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, którym w każdym wypadku podróży służbowej przysługuje prawo do użycia całego przedziału sypialnego w wozie sypialnym. Zwrot kosztów

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 447.

przejazdu wozem sypialnym winien się odbywać na podstawie dołączenia do rachunku kosztów podróży oryginalnego kuponu, uprawniającego do zajęcia miejsca względnie przedziału w wozie sypialnym".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [2]).

Prezes Rady Ministrów: *K. Bartel.*
Kierownik Ministerstwa Skarbu: (—) *Ig. Matuszewski.*

15.

Doliczanie lat do wysługi emerytalnej.

Stosowanie postanowień art. 9, 11 i 12 ustawy emerytalnej.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 lutego 1930 r. Nr. I. Prez. 868/30.

Nr. O. 439/30. Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 5 lutego 1930 L. D. I. 1192/5 ex 1930, skierowanem do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Komendy Głównej Policji Państwowej), zajęło następujące stanowisko w sprawie stosowania postanowień art. 9, 11 i 12 ustawy emerytalnej:

Najwyższy Trybunał Administracyjny w dotychczasowych swych orzeczeniach wyjaśnił, że przy zwolnieniu danego funkcjonarjusza ze służby w drodze art. 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej, względnie w drodze analogicznych postanowień innych ustaw o stosunku służbowym, zwolniony ze służby może być przedstawiony do zbadania komisji lekarskiej, celem zastosowania do niego postanowień art. 9 ustęp 2, p. 1 i 2 oraz art. 11 i 12 obowiązującej ustawy emerytalnej tylko w tym wypadku, jeżeli wniesie odpowiednie zażalenie, względnie żądanie, w ciągu dni 30-tu, począwszy od dnia doręczenia dekretu zwolnienia ze służby.

Wobec powyższego Ministerstwo Skarbu uważa za wskazane w wypadkach wniesienia przez interesowanego funkcjonarjusza takiego zażalenia po upływie 30-dniowego terminu pozostawiać wniesione prośby bez rozpatrzenia, tembardziej, że nie znajduje w takich wypadkach podstawy do wznowienia postępowania, do którego jest konieczne zaistnienie nowej, poprzednio nieznanej okoliczności, za którą jednak nie może być uważany późniejszy wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego, dotyczący innej osoby.

Podaję powyższe do wiadomości i zastosowania się.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

16.

Pensje sieroce wychowanków szkół wojskowych.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 25 stycznia 1930 r. Nr. I. Prez. 482/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 21).

Ministerstwo Skarbu w pewnym konkretnym wypadku, pismem z dnia 16 maja 1929 r. L. D. I. 16718/5/28 oznajmiło, iż nie zgadza się na wypłatę pensji sierocej za czas, w którym sierota pozostawała w korpusie

---

[2]) 11 lutego 1930 r.

kadetów na całkowitem utrzymaniu Skarbu Państwa, ponieważ uważa, że całkowite zwolnienie sieroty od opłaty zasadniczej za pobyt w korpusie kadetów, czyli udzielenie sierocie bezpłatnie wyżywienia, umundurowania i mieszkania jest zaopatrzeniem ze Skarbu Państwa w rozumieniu art. 73 ust. 1 lit. „c" ustawy emerytalnej i na podstawie powołanego przepisu oraz ogólnej zasady, wyrażonej w art. 3 powołanej ustawy, że ze Skarbu Państwa można pobierać tylko jedno zaopatrzenie, należy wstrzymać takiej sierocie dalszą wypłatę zaopatrzenia sierocego.

Jednocześnie Ministerstwo Skarbu oznajmiło, że przyznanie sierocie za czas pobytu w korpusie kadetów częściowego zwolnienia od opłaty zasadniczej nie narusza prawa tej sieroty do poboru należnej pensji sierocej, gdyż nie jest ono równoznacznem z udzieleniem zaopatrzenia, lecz jest tylko zniżką opłaty za świadczenia korpusu kadetów na rzecz sieroty, przyczem sierota pozostaje nadal niezaopatrzona.

Wyjaśnienia powyższe odnoszą się również do sierót, odbywających studja w szkołach podoficerów dla małoletnich — z tą jednak zmianą, że podczas, gdy w korpusach kadetów nauka i pobyt są z reguły płatne, to w szkołach podoficerów dla małoletnich nauka i pobyt w zakładzie są zawsze bezpłatne, wobec czego też sierotom, odbywającym studja w szkołach podoficerów, należy zawsze wstrzymać wypłatę pensji sierocej.

Powyższe wyjaśnienia podaje się do wiadomości i zastosowania przy obliczaniu wymiaru pensyj wdowich i sierocych.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

17.

Wynagrodzenie niższych funkcjonarjuszów za służbę w niedziele i święta.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 14 lutego 1930 r. Nr. I. Prez. 871/30.

Nr. O. 429/30. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, nawiązując do okólników z dnia 9 lutego 1928 r. Nr. O. Prez. 740/28 i z dnia 24 kwietnia 1928 r. Nr. Prez. 2674/28[1]), zawiadamia na podstawie wyjaśnienia Prezydjum Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1930 Nr. I. 17772/29, wydanego w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, że przy obliczaniu wynagrodzenia niższych funkcjonarjuszów państwowych za pełnienie służby w niedzielę lub święta, w myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 21-go stycznia 1928 r. nie należy uwzględniać 15% dodatku do uposażenia.

Za podstawę do obliczenia 1/25 uposażenia miesięcznego przyjąć zatem należy uposażenie bez dodatku ekonomicznego, dodatku na mieszkanie i dodatku 15%.

Do powyższego należy się ściśle zastosować.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 507.

18.

Prawa pośrednictwa P. A. T.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 30 stycznia 1930 r. Nr. I. S. 7596/29.

Nr. O. 289/30. Uchwałami Rady Ministrów z dnia 11 lutego 1924 r. z dnia 26 maja 1926 r. i z dnia 17 października 1927 r. [1]) przyznano Polskiej Agencji Telegraficznej wyłączne prawo pośrednictwa w publikowaniu płatnych ogłoszeń urzędowych — w pismach na obszarze Państwa Polskiego — dokonywanych przez władze, instytucje, urzędy państwowe i przedsiębiorstwa państwowe nieskomercjalizowane lub przedsiębiorstwa znajdujące się pod kontrolą władz państwowych, jakoteż w sprawie wszelkiej reklamy tych władz i t. d. a zatem plakatów, ogłoszeń świetlnych, filmowych, fotograficznych i t. p.

Nadto Polskiej Agencji Telegraficznej przyznano wyłączne prawo pośrednictwa w zdjęciach fotograficznych i filmowych w lokalach i budynkach urzędów i instytucyj państwowych, oraz na terenie przedsiębiorstw i dóbr państwowych.

Wobec tego należy w sprawach powyższych wyłącznie zwracać się do P. A. T. w Warszawie (Krakowskie Przedmieście 50) lub też do jej oddziałów: w Gdańsku (ul. Neugarten 27), Bydgoszczy (ul. św. Trójcy 12 B), Krakowie (ul. Mikołajska 32), Katowicach (ul. Marjacka 2), Lwowie (ul. Rutowskiego 8), Łodzi (ul. Zielona 8), Poznaniu (ul. Skarbkowska 7), Toruniu (ul. Łazienna 28) Wilnie (ul. Magdaleny 2), oraz do pododdziałów w Białymstoku i Nowogródku — p. a. Urząd Wojewódzki, podając, czy ogłoszenie przeznaczone jest do czasopisma urzędowego, fachowego, czy codziennego, oraz wskazując miejscowość, w której dane ogłoszenie, czy reklama, ma być opublikowana.

Zdjęcia fotograficzne i filmowe wolno zamawiać tylko u przedsiębiorców, upoważnionych przez Polską Agencję Telegraficzną.

Minister W. R. i O. P.: (—) *St. Czerwiński.*

19.

Regulamin dla pracowni w publicznych szkołach powszechnych w okręgu szkolnym lwowskim.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 18 lutego 1930 r. Nr. I. 137/30. do rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Kuratorjum ogłasza regulamin, obowiązujący dla wszelkiego rodzaju pracowni, istniejących przy publicznych szkołach powszechnych w tutejszym okręgu.

Kuratorjum upoważnia Panów Inspektorów, kierowników szkół i wszystkich nauczycieli, stykających się z pracownią, do nadsyłania w drodze służbowej do końca czerwca umotywowanych życzeń i uwag nad niniejszym regulaminem.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 14.

Regulamin.

1) W pracowni t. j. w osobnej sali odpowiednio urządzonej odbywają się lekcje — zamiast w klasach — programem naznaczone w godzinach wyznaczonych przez plan zajęć danej szkoły powszechnej. Tam odbywają się również ćwiczenia laboratoryjne i metodyczno-przygotowawcze nauczycieli szkół powszechnych.

2) Każda pracownia należy do jednej ze szkół. Mogą z niej korzystać inne publiczne szkoły powszechne według orzeczenia inspektora szkolnego.

Szkoły innego typu oraz wszelkie uczelnie prywatne mogą korzystać z pracowni tylko za zezwoleniem Kuratorjum na określonych warunkach na wniosek inspektora szkolnego po wysłuchaniu opinji kierownika szkoły, w której znajduje się pracownia, uzgodnionej z opinją kierownika pracowni.

3) Kierownika pracowni wyznacza inspektor szkolny, jeżeli Kuratorjum nie wyda osobnego polecenia. Nie stwarza to w żadnym wypadku dla odnośnego nauczyciela nowych warunków ustawowo-prawnych.

Do wykonywania obwiązków kierownika pracowni może nauczyciel w ramach obowiązujących ustaw i przepisów otrzymać zniżkę lub też całkowite zwolnienie od obowiązującego wymiaru godzin nauki w swej szkole.

4) Kierownik pracowni wykonuje następujące czynności:

a) Układa plan zajęć dla pracowni, przedkłada go do zatwierdzenia inspektorowi szkolnemu za pośrednictwem kierownika szkoły, w której znajduje się pracownia a następnie rozsyła kierownikom zainteresowanych szkół. Opracowuje program ćwiczeń, omawia z nauczycielami konspekty lekcyj, prowadzonych w pracowniach, pomaga i udziela w razie potrzeby rad nauczycielom, prowadzącym ćwiczenia (naukę) w pracowni.

Spostrzeżenia swoje co do samych lekcyj, odbywanych w pracowni, może podać — po porozumieniu się z właściwym nauczycielem — do wiadomości kierownika szkoły, o ile spostrzeżenia te dotyczą przygotowania młodzieży, jej punktualności, wewnętrznego porządku w danej szkole, zainteresowania się tej szkoły nauką, w pracowni i wogóle braków, które szkoła może i potrafi sama usunąć. Spostrzeżenia te muszą być podane w formie objektywnej i z zachowaniem form służbowych. Prowadzi w miarę możności i potrzeby z nauczycielami ćwiczenia i konferencje metodyczne z zakresu swego przedmiotu.

b) Przebywa w pracowni w czasie jakichkolwiek zajęć w niej i w razie potrzeby prowadzi ćwiczenia względnie lekcję.

c) Wydaje przed rozpoczęciem lekcji i odbiera po ukończeniu potrzebne przybory i narzędzia.

d) Prowadzi inwentarz pracowni oraz kieruje względnie wykonuje czynności, związane z jego konserwacją i uzupełnieniem. Ponosi odpowiedzialność za szkody powstałe z jego winy. Powiadamia właściwego kierownika szkoły o każdej szkodzie, której własnemi siłami naprawić nie można.

e) Powiadamia odnośnego kierownika szkoły, jeżeli lekcja przewidziana w planie pracowni nie może się odbyć, w miarę możności zaraz po ujawnieniu przeszkody.

f) Układa do dnia 30 czerwca każdego roku sprawozdanie z czynności pracowni, ze stanu inwentarza i sprawozdanie kasowe i przesyła radzie szkolnej powiatowej (miejskiej) za pośrednictwem kierownika szkoły.

g) Prowadzi wykaz wszystkich lekcyj, ćwiczeń i konferencyj metodycznych laboratoryjnych odbytych w pracowni z wymienieniem daty rodzaju ćwiczeń i szkoły. Czyni przy tem zapiski o swoich spostrzeżeniach nad nauką młodzieży dla celów porównawczych.

h) Czuwa nad porządkiem i czystością w pracowni i w najbliższym otoczeniu.

i) Uczy przedewszystkiem przedmiotu, będącego tylko jego specjalnością, w wyższych klasach swojej szkoły, jeżeli nie posiada zupełnego zwolnienia od wymiaru godzin.

5) Kierownik pracowni, z której korzysta tylko jedna szkoła, podlega we wszystkiem kierownikowi szkoły na równi z innymi członkami grona nauczycielskiego.

6) Kierownik pracowni, z której korzysta więcej publicznych szkół powszechnych, podlega kierownikowi szkoły, na której etacie pozostaje, w znaczeniu administracyjnem i w zakresie powierzonej mu w tej szkole nauki. Od dyżurów i innych formalnych zleconych czynności wychowawczych może być w miarę możności zwolniony.

W zakresie obowiązków, wymienionych w punkcie 4 a, b, c, e, g, podlega bezpośrednio inspektorowi szkolnemu, ale tylko w tych wypadkach, w których wymienione tam czynności odnoszą się do młodzieży i nauczycieli dochodzących z innych szkół. Wszystkie pozostałe, oznaczone w ustępie 4-tym czynności, o których inaczej nie postanawia ustęp 6 i 9 regulaminu, spełnia kierownik pracowni pod nadzorem i za pośrednictwem kierownika szkoły mieszczącej pracownię. Podział godzin dla pracowni powinien kierownik pracowni układać w porozumieniu z kierownikami zainteresowanych szkół i w miarę możności uwzględniać ich potrzeby.

7) Nauczyciel, który przyprowadza młodzież do pracowni, prowadzi naukę (ćwiczenia), stosuje się do wskazówek technicznych a w razie potrzeby i metodycznych kierownika pracowni, odbiera przed lekcją potrzebne przybory i narzędzia a po ukończeniu oddaje w takim stanie, w jakim je otrzymał; odpowiada za uszkodzenia powstałe z jego winy (np. zaniedbania nadzoru nad młodzieżą); czuwa nad zachowaniem się uczniów i wspólnie z kierownikiem pracowni zaprawia ich do należytego używania przyborów; po lekcji odprowadza młodzież do szkoły. Jeżeli przygotowanie i ustawienie przyborów do ćwiczeń nie da się dorywczo wykonać, powinien nauczyciel dostatecznie wcześnie porozumieć się z kierownikiem pracowni i z nim przy tem współdziałać.

Podział uczniów na grupy do ćwiczeń powinien o ile możności odbywać się przed przybyciem do pracowni; przytem należy baczyć, aby w każdej grupie była jednostka sprawniejsza.

Na podstawie osobnego zarządzenia inspektora szkolnego prowadzi ćwiczenia, lekcje, kierownik pracowni, jeżeli w odnośnej szkole niema odpowiedniego nauczyciela.

Na nauczycielu, który przybywa z młodzieżą do pracowni, ciążą wówczas wszystkie inne obowiązki wymienione w tym ustępie. Ta praca do-

datkowa kierownika pracowni może być indywidualnie regulowana przez inspektora szkolnego, który w sprawie tej odniesie się do Kuratorjum.

8) Nauczyciel, który przybył z młodzieżą w zastępstwie innego, spełnia wszystkie czynności, jak nauczyciel właściwy.

Lekcję (ćwiczenia) prowadzi albo kierownik pracowni albo nauczyciel, zależnie od wzajemnego porozumienia się.

9) Kierownik szkoły, przy której znajduje się pracownia, używana przez inne publiczne szkoły powszechne, posiada prawa i obowiązki kierownika szkoły w odniesieniu do pracowni, z wyjątkiem ustalenia podziału godzin pracowni oraz tych wypadków, w których korzystają z pracowni inne szkoły; może jednak zawsze domagać się utrzymania porządku i usunięcia niewłaściwości. Kierownik szkoły nie powinien używać do innych celów sprzętów stale przeznaczonych dla pracowni.

10) Każdy kierownik szkoły może przeglądać zapiski, czynione o jego szkole przez kierownika pracowni, żądać wyjaśnień w tej sprawie i może być obecnym w pracowni na nauce, udzielanej młodzieży jego szkoły. W sprawach dydaktycznych, jakie mogą się wówczas wyłonić, powinno nastąpić uzgodnienie między kierownikiem szkoły a kierownikiem pracowni. W razie rozbieżności decyduje inspektor szkolny.

Kierownik szkoły powinien w miarę możności zaraz po ujawnieniu przeszkody powiadomić kierownika pracowni o tem, iż młodzież nie może przybyć na lekcję przewidzianą w planie.

Jednorazowe przesunięcie godzin nauki może nastąpić tylko za zgodą kierownika pracowni i kierownika interesowanej szkoły.

11) Jeżeli niema osobno przeznaczonego dla pracowni służącego, wykonuje czynności, wymienione w punkcie 4 e, h, służący tej szkoły, przy której znajduje się pracownia, o ile rada szkolna powiatowa (miejska) inaczej nie postanowi. Kierownik pracowni nie dysponuje jednak bezpośrednio służącym, ale z upoważnienia lub za pośrednictwem kierownika szkoły.

12) Rada szkolna powiatowa (miejska), kierownicy szkół zainteresowanych i kierownicy pracowni dbają o przyspożenie w miarę możności środków na potrzeby pracowni.

Jeżeli szkoła, korzystająca z pracowni, posiada odpowiednie fundusze, uiszcza opłatę za zużyte materjały i na ich uzupełnienie.

13) W każdej pracowni powinna być prowadzona księga inwentarza pomocy naukowych nie ulegających zużyciu według wzoru podanego w okólniku Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zawierająca ilość i nazwę przedmiotu, datę, cenę i fundusz, z którego nabyto; przedmioty powinny być zaopatrzone w numer inwentarza i nazwę (pieczęć) szkoły. Osobno należy prowadzić spis przedmiotów szybko zużywających się (odczynników, próbówek i t. p.) z podaniem ilości, daty i ceny nabycia. W pracowniach robót ręcznych i kobiecych należy prowadzić wykaz nabytego i zużytego materjału do ćwiczeń. W każdej szafie powinien być spis przedmiotów stale w niej umieszczonych.

Pomoce naukowe i sprzęty należą do ogólnego inwentarza szkoły; w pracowni powinien jednak znajdować się spis sprzętów, stale przeznaczonych dla pracowni.

14) We wszystkich wypadkach wątpliwych, a objętych niniejszym regulaminem rozstrzyga inspektor szkolny.

20.

Ogródki przy szkołach powszechnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 5 lutego 1930 r. Nr. I. 2104/30 do wszystkich rad szkolnych powiatowych.

W związku z okólnikiem z dnia 31 grudnia 1929 r. Nr. I. 46298/29 Kuratorjum zwraca uwagę na potrzebę prowadzenia ogródków biologicznych przy szkołach powszechnych wszędzie tam, gdzie na to pozwalają warunki, a przedewszystkiem dobra wola nauczyciela i właściwy teren.

Ogródek taki ma umożliwić naukę przyrody w myśl obowiązującego programu; przy dobrych chęciach i wytrwałości może go prowadzić każdy nauczyciel przyrody, jeżeli posiada przynajmniej elementarne wiadomości z ogrodnictwa.

W miastach, gdzie trudno jest urządzać zbyt częste wycieczki po każdą roślinę z osobna, umożliwi ogródek niemal codzienne obcowanie dzieci z przyrodą; po miasteczkach i wsiach powinny znaleźć się w ogródkach biologicznych przedewszystkiem te rośliny, które nie rosną w okolicy. We wszystkich zaś wypadkach ułatwi ogródek biologiczny stałą obserwację rozwoju roślin, a ponadto może mieć duży wpływ wychowawczy, przez wywołanie u młodzieży zainteresowania i umiłowania przyrody. Bliższe wskazówki metodyczne o użyteczności ogródka przy nauce przyrody, znajdzie nauczyciel w programie.

Tam, gdzie prowadzi się naukę gospodarstwa wiejskiego i ogrody warzywne, można także wydzielić nieduży teren na hodowlę roślin takich, których niema w ogrodzie warzywnym. Nauka w ogródku biologicznym odbywa się w godzinach, przeznaczonych na naukę przyrody, prace zaś w ogrodzie już to na tych godzinach już to poza lekcjami (bez osobnego wynagrodzenia dla nauczyciela). Należy przytem baczyć, aby wysiłek fizyczny nie przerastał sił młodzieży; będzie też zadaniem nauczyciela tak nastawić młodzież, aby pracy tej nie uważała za przykry przymus. Środki materjalne dla skromnego ogródka są tak niewielkie, iż każda szkoła może zdobyć się na nie we własnym zakresie względnie przy pomocy rady szkolnej powiatowej. Z wnioskami o subwencję na rozszerzenie ogrodu biologicznego mogą Panowie Inspektorowie występować tylko w nadzwyczajnych wypadkach, gdy wyrobiony metodycznie nauczyciel przyrody, prowadząc ogródek w skromnych rozmiarach ale wzorowo przynajmniej przez rok, wykaże, iż wykorzystał go w całej pełni dla pożytku nauki i wychowania.

Do niniejszego okólnika dołącza Kuratorjum sprawozdanie z założenia i czynności w biologicznym ogrodzie przy 7-klasowej publicznej szkole powszechnej im. St. Żółkiewskiego we Lwowie. Nie jest to obowiązujący wzór i nie należy też rozumieć, iż każdy ogródek biologiczny musi być prowadzony w tych samych rozmiarach i posiadać wszystkie tam wymienione działy.

Zawsze jednak należy stosować się do następujących zasad:

1) Ogródek biologiczny ma umożliwić racjonalną naukę przyrody według programu dla szkół powszechnych i pod tym kątem widzenia powinien być urządzony.

2) Przed przystąpieniem do założenia ogródka powinien nauczyciel sporządzić dokładny plan rozmieszczenia w terenie jak i dalszych prac.

3) O wartości przedsięwzięcia stanowią nie tyle rozmiary ogrodu, ani też prowadzenie jakichkolwiek nadzwyczajnych roślin i urządzeń, ile celowa, konsekwentna i pedantyczna praca przez cały rok.

4) Każdej bez wyjątku pracy młodzieży w ogródku powinna towarzyszyć nauka (pouczanie) i każda czynność ma być środkiem nauczania i wychowania.

5) Wszystkie rośliny w ogródku biologicznym powinny być prowadzone w jak najwyższej kulturze ogrodniczej; wymagają tego względy naukowe i wychowawcze, a przy tem ubocznie pomoże to do zaznajomienia młodzieży z ogrodnictwem.

6) Istnienie ogródka biologicznego bynajmniej nie usuwa potrzeby wycieczek i innych czynności, poleconych programem (doświadczeń czynionych w szkole, zbiorów przyrodniczych i t. p.).

Po nasiona i bulwy roślin można zwracać się bezpośrednio do p. Zofji Podolkówny, kierowniczki ogrodu biologicznego przy szkole żeńskiej im. St. Żółkiewskiego (Lwów, ul. Zadwórzańska). Każdy jednak nauczyciel powinien przedewszystkiem sam zdobywać okazy do ogródka na wycieczkach.

Zechcą Panowie Inspektorowie zachęcić nauczycieli do prowadzenia ogródków tam, gdzie to jest możliwe. Należy też zbadać, czy w pewnych wypadkach nie obrócono bezpodstawnie na prywatny użytek terenów przeznaczonych pierwotnie dla szkoły.

O wszystkich uwagi godnych wypadkach tam, gdzie nauczyciel z zamiłowaniem i poświęceniem prowadzi pracę w myśl wyżej podanych wskazówek, zechcą Panowie Inspektorowie donieść Kuratorjum w listopadzie, dołączając sprawozdanie odnośnego nauczyciela.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski,* wr.

Szkolny ogród botaniczny przy szkole żeńskiej im. St. Żółkiewskiego we Lwowie.

Szkolny ogród botaniczny istnieje we Lwowie od r. 1927. Terenu, jako też pierwszych subwencji. udzielił Magistrat miasta Lwowa. Na dalsze prace i na sprawienie koniecznych narzędzi Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło subwencji w kwocie 3.000 zł.

Pracę w ogrodzie zaczęto w jesieni r. 1927 od sporządzenia planu grzęd; następnie skopano ogród, wydzielono ścieżki i grzędy i obłożono je wybrakowanemi dachówkami, aby uchronić przed szybkiem zniszczeniem. Przed zimą zdołano urządzić jeszcze basen, alpinarjum, inspekt i szklarenkę. W czasie zimy ułożono, kierując się programami ministerjalnemi, przy pomocy rozmaitych podręczników, wszystkie działy w ogrodzie i zestawiono wszystkie rośliny, mające wejść do danego działu. Na wiosnę zasiano i zasadzono rośliny, które narazie można było zdobyć. Prawie wszystkie działy zostały urządzone. Prace jesienne i wiosenne wykonywali robotnicy wynajęci i tercjan szkolny przygodnie, dopiero w drugim roku Rada Szkolna Miejska przydzieliła osobnego tercjana dla ogrodu i pracowni fizycznej istniejącej przy szkole.

Ogród zajmuje przestrzeń 1244 m^2. Grzędy, przedzielone ścieżkami, szerokiemi na 80 cm, aby młodzież mogła swobodnie ustawić się dokoła, dla dokładnego oglądania i słuchania objaśnień nauczyciela. Grzędy podzielono na (działki) kwaterki, na których zebrane są rośliny danego działu. Każda roślina zaopatrzona jest tabliczką, na której umieszczona jest jej nazwa polska, łacińska i rodzina, do której należy; te ostatnie umieszcza się dla porządku i raczej dla nauczyciela niż ucznia.

Ogród podzielony jest na 6 działów. Każdy dział zajmuje przestrzeń około 150 m^2 i podzielony jest na grzędy wielkości mniej więcej 2 — 3 — 4 m^2 a grzędy dzielą się na działki, wielkość ich zależna jest od rodzaju roślin, np. dla kapusty działka będzie większą, roślin zaś będzie tylko 4, dla lnu działka może być mniejszą, roślin będzie dużo. Jednak na każdej działce powinno znajdować się tyle roślin, aby w razie potrzeby można było jedną wyrwać dla łatwiejszego pokazu.

Wszystkie działy razem obejmują całokształt nauki przyrody w szkołach powszechnych według wymagań programów ministerjalnych, a mianowicie: prowadzi się dział roślin uprawnych, dział biologiczny, w tem osobno biologję kwiatu, dział morfologiczny, dział roślin wodnych i błotnych, dział roślin górskich i systematyka. Działy dzielą się na grupy i tak:

Dział I. Rośliny uprawne

(18 grzęd) dzieli się na:

Grupa 1. Rośliny o jadalnych korzeniach: pietruszka, marchew, rzodkiewka, buraki, rzodkiew, rzepa, brukiew, pasternak, cykorja, selery.

Grupa 2. Rośliny o jadalnych liściach i łodygach: kapusta głowiasta, kapusta czerwona, kapusta brukselska, kapusta włoska (kiel), sałata głowiasta, szpinak, szczaw, kalafiory, kalarepa, rabarbar.

Grupa 3. Rośliny o jadalnych owocach: ogórki, dynia, fasola szparagowa, groch cukrowy, papryka, bakłażany, pomidory.

Grupa 4. Rośliny o jadalnych nasionach: żyto, pszenica, owies, jęczmień, kanar, proso, ryż, kukurudza biała, kukurudza czerwona, fasola, groch polny, bób, soczewica, soja japońska.

Grupa 5. Rośliny włókniste: len, konopie, pokrzywa, pokrzywa konopiolistna, bawełna, trojeść amerykańska.

Grupa 6. Rośliny oleiste: len, konopie, rzepak, gorczyca biała, gorczyca żółta, mak.

Grupa 7. Rośliny pszczelnicze: żmijowiec, wiązanka miodonośna, melissa, nostrzyk, pszczelnik, ogórecznik pszczelniczy.

Grupa 8. Rośliny farbierskie: Malwa czarna, alkermes, urzeł farbierski, rezeda żółta, rezeda żółtawa.

Grupa 9. Rośliny pastewne: lucerna, wyka, koniczyna biala, koniczyna czerwona, łubin żółty, łubin niebieski, ziemniaki, kukurydza koński ząb, buraki pastewne, marchew pastewna, rajgras angielski, tomka wonna, tymotka, kupkówka.

Grupa 10. Rośliny o jadalnych łodygach podziemnych: pory, czosnek, cebula, ziemniaki.

Dział II. Biologiczny

(23 grzęd) dzieli się na:

Grupa 1. Sposoby rozmnażania i rozsiewania roślin:

a) Rozmnażanie wegetatywne: chrzan, tatarak pstry, tatarak ajer, rojownik, liljowiec.
b) Rozmnażanie zapomocą rozłogów: poziomka, truskawka, mięta pieprzowa, dąbrówka rozłogowa.
c) Rozsiewanie nasion przez zwierzęta: uczep, łopian, przytulja czepna, osty.
d) Rozsiewanie nasion przez wiatr: starzec leśny, szczaw, oman wielki, mniszek rabarbar, trojeść amerykańska.
e) Rozrzucanie nasion przez same rośliny: niecierpek pospolity, tykwa strzelająca, szczawik purpurowy, rzeżuszka niecierpek.

Grupa 2. Walka roślin o światło:

a) Łodygi wijące: fasola, powój ogrodowy, chmiel.
b) Łodygi czepne: dzikie wino, przestęp, groch.
c) Łodygi płożące się: nasturcja, rdest ptasi, bluszczyk ziemny.

Grupa 3. Ochrona przed parowaniem:

a) Liście kutnerowate: lepnica ozdobna, żywiczka wełnista, dziewanna wielkokwiatowa, szałwia.
b) Liście pokryte woskiem: bluszcz, przylaszczka, jodła, skalnica.
c) Liście skórzaste: borówka, barwinek.
d) Liście zmięśniałe: rozchodnik wielki, rozchodnik górski (czerwony), rojnik.
e) Liście wąskie: sporek polny, goździk ogrodowy.
f) Zanik blaszki liściowej: separag, skrzyp polny.

Grupa 4. Ruchy i sen roślin:

a) Zamykają kwiat na noc: nogiet lekarski, nogiet koguci grzebień, powój.
b) Zamykają kwiat na dzień: ozdoba nocna, tytoń pachnący.
c) Zamykają kwiat przed deszczem: deszczownik, niedźwiedzie ucho.
d) Stula listki przy dotknięciu: czułek wstydliwy (mimoza).
e) Stula znamię przy dotknięciu: figlarz żółty.

Grupa 5. Obrona roślin przed zwierzętami:

a) Włoski parzące: pokrzywa wielka, pokrzywa żegawka.
b) Kolce na liściach i łodydze: ostropest plamisty, mikołajek.
c) Ostre szczecinki na liściach i łodydze: buracznik pszczelniczy.
d) Wydzielają przykrą woń: mącznik woniejący, szałwia.
e) Sok gorzki: piołun bylica.
f) Sok trujący: naparstnica żółta, naparstnica purpurowa, bieluń podwórzowy, glistewnik (jaskółcze ziele), tojad morderczy.

Grupa 6. Biologja kwiatu:

a) Sposoby zwabiania owadów. Barwa i wskaźniki w koronie: nasturcja purpurowa, kosaciec ogrodowy, bratek ogrodowy, narcyz.
b) Barwne pręciki zwabiające owady: rutewka, babka, szałwia, mikołajek.
c) Drobne kwiatki zebrane w okazałe kwiatostany: krwawnik, słonecznik, chaber, kminek zwyczajny.
d) Miodniki otwarte i półotwarte: ruta zwyczajna, berberys, przywrotnik, marchew, jaskier, knieć.
e) Miodniki zamknięte: jasnota biała, szałwia, tytoń szlachetny, tojad właściwy, orlik pospolity.
f) Kwiaty pyliste (bez miodników): mak, dzika róża, dziewanna, sasanka, dziurawiec.
g) Kwiaty zwabiające owady zapachem: rezeda, fiołek, lak, lewkonja.
h) Ochrona pyłku przed zamoczeniem wodą: stokrótka, malwa, dziewięćsił bezłodygowy, bieluń, piwonja.
i) Ochrona miodu i pyłku przed niepożądanemi owadami: trojeść amerykańska, żywokost lekarski, kosaciec, lwia paszcza, barwinek.
j) Różnica w czasie dojrzewania słupków i pręcików — przedprątne: słonecznik, bodziszek, dwonek; przedsłupne: babka, dziewanna, ostożeń pospolity.
k) Rośliny jednopienne: kukurydza, dynia, kleszczownica, ogórek.
l) Rośliny dwupienne: konopie, pokrzywa wielka, przystęp dwupienny, chmiel.
m) Dwupostaciowość kwiatów (różnoprątność): pierwiosnka, len, gryka.

Dział III. Morfologiczny

(3 grzędy) dzieli się na:

Grupa 1. Kształty blaszki liściowej:

a) Liść tarczowaty: nasturcja.
b) Liść sercowaty: konwalijka leśna, judaszowe srebrniki.
c) Liść nerkowaty: kaczyniec, knieć.
d) Liść oszczepowaty: szczaw ogrodowy.
e) Liść strzałkowaty: strzałka wodna.
f) Liść równowąski: goździk, kupkówka.

Grupa 2. Rodzaje pędów.

Dział IV. Rośliny wodne i błotne

mieszczą się w basenie betonowym o powierzchni 24 m². Podzielony jest on na trzy części, a każda z nich ma małe kwaterki, w których umieszczone są poszczególne rośliny: grążel żółty, rogoża szerokolistna, tatarek pospolity, trzcina wodna, kosaciec żółty, babka wodna, sit dwudzielny, roświta baldaszkowa, rdestnica, bobrek trójlistny.

Dział V. Rośliny górskie

zebrane są na małem alpinarjum: paproć samcza, językocznica, paprotka pospolita, widłak, wiąz górski, dziewięciosił bezłodygowy.

Dział VI. Systematyka

umieszczona jest na długiej grzędzie dookoła ogrodu; obejmuje ona narazie 45 najważniejszych rodzin, a każda rodzina ma kilku przedstawicieli. Równolegle do systematyki ciągnie się druga grzęda, na której zebrane są drzewa i krzewy naszych lasów i parków.

Osobno na dwu grządkach zebrane są rośliny dające przyprawy. Dla hodowli roślin, potrzebujących wcześniejszego kiełkowania i ciepła urządzono inspekt na trzy nieduże okna. Prócz tego posiada ogród ośmioboczną szklarenkę, w której pielęgnuje się rośliny cieplejszego klimatu, jak ryż, bawełnę, kawę i mimozę. Pewne grzędy przeznaczone są na kwiaty ogrodowe dla ozdoby ogrodu. Aby można było utrzymać na grzędzie roślinę taką jak ryż, posiada ogród oszklone, przenośne kwaterki z daszkami w wymiarach 60 × 60 cm.

Oprócz warzyw i kwiatów znajdują się w ogrodzie rośliny rosnące dziko, których bulwy kłącza i nasiona udało się zdobyć. I tak część roślin zebrano na wycieczkach w okolicy Lwowa, jak dziewannę kutnerowatą, dziurawiec, bieluń lulek i inne; rośliny wodne jak moczarkę, rogatek, strzałkę wodną, znaleziono w Bugu, rogożę, tatarki, kosaćca żółtego w stawach obok Lwowa, rośliny górskie, jak dziewięćsił bezłodygowy, knieć górską, dziewannę drobnokwiatową, szałwię lepką przywieziono z okolic Nadwórny. Wiele roślin dostarczył też profesor Iwanicki, który z każdej wycieczki z uczniami przyniósł kilka roślin i gatunków nasion dla ogrodu.

Środowisko, w którem daną roślinę można znaleźć, podaje dr. Szafer w swoim kluczu, z którego też na wycieczkach korzystano.

Z szkolnego ogrodu korzystają wszystkie szkoły powszechne lwowskie, a przygodnie i inne, jak gimnazja i szkoły pozamiejskie. Już w połowie maja ogród jest otwarty i zwiedzany przez dziatwę. Nauczycielka prowadząca ogród, poprzednio sporządza szczegółowy plan nauki, w którym wyznacza dla każdej szkoły i klasy dzień i godzinę przybycia.

Równocześnie podaje plan lekcji w ogrodzie. Przed rozpoczęciem wycieczek urządza zebranie nauczycieli, uczących przyrody, w celu omówienia programu wycieczek i zaznajomienia z działami ogrodu. Wycieczki odbywają się w dwu okresach a mianowicie wiosennym i jesiennym. Kiedy mają zacząć się wycieczki wiosenne trudno określić, bo zależy to od pogodnej i wczesnej wiosny, mniej więcej zaczynają się w pierwszej połowie maja i trwają do końca czerwca, jesienne zaś od 10 września do listopada. Lekcje w ogrodzie przeprowadza nauczyciel, uczący w danej klasie, ponieważ może ją dostosować do lekcyj, odbytych poprzednio w klasie i do dalszej nauki. W razie choroby dotyczącego nauczyciela dzieci przychodzą pod opieką zastępcy, a lekcje przeprowadza nauczycielka zawiadująca ogrodem. Każda lekcja jest wpisana do dziennika lekcyjnego t. j. dzień, temat lekcji, klasa, ilość dzieci i podpis prowadzącego lekcję. W razie niepogody wycieczki wyznaczone na ten okres przesuwa się na inny czas. W jednym dniu ogród zwiedza trzy, najwyżej cztery wycieczki.

Przy szkole istnieje oddzielny ogródek, na którym zebrane są rośliny lekarskie i trujące. Dotychczas zdołano zebrać 40 roślin: tytoń, lulek, lecznica mandziurka, bieluń, gorczyca czarna, oman wielki, dziewanna wielka, podbiał, miodunka (płucne ziele), piołun, ślaz lekarski, ruta, szpinak nowozenlandzki, szałwia lekarska, szałwia kędzierzawa, szałwia srebrzysta, wężymord (skorconera), mięta kędzierzawa, mięta japońska, mięta pieprzowa, mięta angielska, rabarbar lekarski, naparstnica purpurowa, naparstnica żółta, tymianek, malwa czarna, drapacz lekarski, nawrot (czeska herbata), lubczyk, rącznik (ricinus), warzęcha, chrzan, mak ogrodowy, tojad morderczy, sumak (octawiec), łyszczek, pokrzyk lekarski, rumianek pospolity, malwa czarna, psianka czarna.

Każda roślina opatrzona jest tabliczką, na której prócz jej nazwy umieszczony bywa sposób użycia w lecznictwie. Aby rozbudzić w młodzieży zainteresowanie i zamiłowanie do hodowli i pielęgnowania roślin, kierowniczka ogrodu założyła kółko przyrodniczek. Oddano uczennicom niektóre działki pod opiekę z obowiązkiem pielęgnowania i utrzymywania w należytym porządku. Pracę w ogrodzie wykonują dzieci pod nadzorem nauczycielki w godzinach, poza nauką szkolną.

Uwagi: Ścieżki w ogrodzie są nieco za wąskie, gdyż przy większej liczbie, dzieci tłoczą się i wychodzą na grzędy. Gdyby więc był większy teren, należałoby rozszerzyć do 1 m. Przy ogrodzie, który ma służyć kilku szkołom, powinna być jedna klasa, aby dzieci mogły w niej odpocząć, a w razie niepogody schronić się. W niej też powinny być zebrane okazy np. suche rośliny, z których młodzież mogłaby korzystać.

W tym roku szkolnym programy ministerjalne uległy pewnej zmianie. Dzieci nie uczą się o roślinach wodnych, basen więc stracił dawne znaczenie.

Podręczniki, któremi posługiwano się przy zakładaniu ogrodu: Rośliny polskie — Dr. Wł. Szafer i Dr. St. Kulczyński. Myśli przewodnie fizjologji roślin — Dr. E. Godlewski. Atlas państwa roślinnego — Dr. M. Wilkomm. Rośliny krajowe trujące, lecznicze i jadalne — M. Arctówna. Kwiaty ogrodowe — St. Makowiecki. Warzywne ogrody na działkach — Dr. Wł. Kubik. Ogród warzywny — J. Froń. Ogrodnictwo w nowej Polsce — Dr. Wł. Kubik. Botanika — Dr. Szymkiewicza i inne.

21.

Chów jedwabników.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 lutego 1930 r. Nr. I. 1760/30 do wszystkich rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Sekcja Jedwabnicza Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego we Lwowie, ul. Kopernika 20, założyła w ubiegłym roku kilkaset szkółek ogródkowych uprawy morwy białej, prowadzonych częściowo przy szkołach, częściowo w porozumieniu z kierownictwami szkół bezpośrednio przez młodzież szkolną poza szkołą.

Założone wśród młodzieży szkółki, pozostające pod opieką nauczycielstwa, rozwijają się bardzo pięknie zwłaszcza tam, gdzie przy szkołach pro-

wadzone są małe szkółki pokazowe na kilku metrach kwadratowych ziemi, w których młodzież szkolna ma możność zaznajomienia się z aktualnemi czynnościami pielęgnowania morwy białej i bezpośrednio po zdobyciu praktycznych wiadomości przenieść ją na własną szkółkę.

Praca w tak małych szkółkach, założonych z 1 dkg nasienia, nie pochłania dużo czasu, a jedna godzina tygodniowo pracy daje młodzieży wypoczynek umysłowy i korzystne zajęcie fizyczne. Szczególnie dobre wyniki daje zrzeszenie młodzieży pod okiem grona nauczycielskiego w konkurs, nagradzany następnie np. w formie pożytecznej literatury jedwabniczej i t. p.

Rada Szkolna Powiatowa zechce więc wydać zarządzenie kierownictwom szkół w powiecie, ażeby pouczyły młodzież o pożyteczności jedwabnictwa dla kraju i starały się założyć szkółki morwowe przy szkołach w pierwszym roku na 4 m² grządki.

Koszta zbioru porcji nasienia, wystarczającego do założenia małej szkółki ogródkowej, wynoszą 0·30 zł, cena loco Lwów. Za tak małą kwotę i niewiele starań pielęgnacyjnych młodzież szkolna będzie mogła mieć z czasem dość drzewek i krzewów do wysadzenia dróg gospodarczych drzewami morwowemi i ogrodzenia zagospodarowań ojców swych żywopłotami, stworzy zaś w ten sposób bez kosztów warunki do rozwoju krajowego jedwabnictwa.

Z wiosną b. r. organizuje Sekcja Jedwabnicza Małop. Towarzystwa Rolniczego ponadto cały szereg małych szkolnych chowów gąsienic jedwabnika morwowego nawet w miejscowościach, w których jest tylko choćby jedno drzewo morwowe lub kilka małych szkółek ogródkowych morwy białej. Chowy te, złożone z kilku do kilkunastu gąsienic, prowadzi się bardzo prosto, młodzież zaś szkolna ma sposobność zobaczenia w naturze poszczególnych form życiowych jedwabnika morwowego.

Nasienia morwy białej mogą kierownictwa szkół otrzymać z Sekcji Jedwabniczej Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego wraz z pouczeniami. Cena za 1 kg złotych 30 loco Lwów.

Prócz tego mogą kierownictwa szkół na żądanie otrzymać od Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego bezpłatnie „Instrukcje fachowe chowu jedwabników i uprawy morwy białej“ jako podkład fachowy do zaznajomienia młodzieży szkolnej z tematem.

W miarę możności jest Małopolskie Towarzystwo Rolnicze również skłonne wydelegować bezinteresownie prelegenta z odczytem, ilustrowanym licznemi przeźroczami, jak również udzielać bezpłatnie wszelkich wskazówek fachowych.

Szkoły, w których okolicy znajdują się drzewa morwowe, mogą otrzymać od Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego we Lwowie (ul. Kopernika 20) bezpłatnie odpowiednią ilość jajeczek wraz ze szczegółowem pouczeniem przeprowadzenia chowu i sposobu sporządzania okazów do gablotki poglądowej rozwoju jedwabnika morwowego.

Jajeczka wysyła Małopolskie Towarzystwo Rolnicze bezpośrednio przed chowem.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski* wr.

22.

Dodatek na mieszkanie nauczycieli szkół powszechnych.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 stycznia 1930 r. Nr. II. 913/30.

L. I. 2394/30. Ministerstwo wyjaśnia, jak następuje:

1) Stosownie do interpretacji Najwyższego Trybunału Administracyjnego przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144) i ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) kierownicy i nauczyciele publicznych szkół powszechnych mają prawo do dodatku na mieszkanie na równi z innymi funkcjonarjuszami państwowymi od dnia 1 czerwca 1924 r. bez względu na to, czy gmina dostarczyła im mieszkania i czy za mieszkanie to opłacają komorne lub też korzystają z niego bezpłatnie.

2) Stosunek między gminą a kierownikiem (nauczycielem) szkoły powszechnej z tytułu oddania przez gminę do użytku mieszkania jest stosunkiem prawno-prywatnym, wobec czego niema podstawy do potrącania z urzędu lub na żądanie gminy bez zgody interesowanego nauczyciela komornego z uposażenia służbowego.

3) Obojętną jest kwestja, czy budynek zaintabulowany jest na rzecz gminy, publicznej szkoły powszechnej, lub też funduszu szkolnego miejscowego, względnie rady szkolnej miejscowej, ponieważ po myśli ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) koszty założenia i utrzymywania publicznej szkoły powszechnej obciążają gminę, która jest też właścicielką budynku i gruntu szkolnego. Rada szkolna miejscowa zarządza tylko majątkiem szkolnym.

4) Nauczycielki zamężne mają samoistne prawo do dodatku na mieszkanie na równi z nauczycielami mężczyznami, przyczem jeżeli obydwoje małżonkowie są nauczycielami, a małżeństwo jest bezdzietne, obydwojgu przysługuje dodatek na mieszkanie w wysokości przewidzianej dla funkcjonarjuszów samotnych. jeżeli zaś małżeństwo ma dzieci uwzględniane przy wymiarze dodatku ekonomicznego, ojcu należy przyznać dodatek na mieszkanie w wysokości przewidzianej dla funkcjonarjuszów utrzymujących rodzinę.

Naczelnik Wydziału: (—) *Dr. M. Reiter.*

23.

Kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach powszechnych gospodarstwa domowego.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 stycznia 1930 r. Nr. II. 27917/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 15).

Zgodnie z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), zarządzam co następuje:

§ 1. Osoby, które zdały pomyślnie egzamin końcowy w jednej z następujących szkół:

a) Państwowe Seminarjum Nauczycielek Gospodarstwa w Warszawie,
b) Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska w Krakowie, Oddział Seminarjum Gospodarczego,
c) Główna Szkoła Gospodarcza Żeńska w Snopkowie,
d) Seminarjum Gospodarcze w Jazłowcu pod Buczaczem,
e) Seminarjum Gospodarcze w Lubocześnicy pod Pniewami,
f) Seminarjum Gospodarcze w Zbylitowskiej Górze, —
posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania gospodarstwa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych.

§ 2. Świadectwa egzaminu końcowego powyższych szkół uzupełnia się następującym dopiskiem:

„Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 stycznia 1930 r. Nr. II-27917/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 15) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania gospodarstwa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych".

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

24.

Zgłoszenia nauczycieli kontraktowych do egzaminu na W. K. N. w charakterze eksternów.

Wyjaśnienie Min. W. R. i O. P. z dnia 22 lutego 1930 r. Nr. II. 2084/30.

Nr. I. K. N. 1063/30. Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, iż nauczyciele kontraktowi, pracujący w publicznych szkołach powszechnych, nie mogą być dopuszczeni do egzaminu w charakterze eksternów na wyższym kursie nauczycielskim przed złożeniem egzaminu praktycznego, ponieważ § 15 lit. b Statutu W. K. N. w związku z art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. poz. 258 i 512) należy rozumieć w ten sposób, że obejmuje wszelkie inne osoby, z wyłączeniem nauczycieli publicznych szkół powszechnych, z tych ostatnich zaś w myśl litery a § 15 Statutu jedynie tylko nauczyciele stali mogą być dopuszczeni do egzaminu na wyższych kursach nauczycielskich w charakterze eksternów.

Dyrektor Departamentu: *Wł. Żłobicki,* wr.

25.

Dyplomy nauczycielskie.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 6 lutego 1930 r. Nr. II. 2501/30.

L. I. K. N. 718/30. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że art. 6 lit. a. łącznie z art. 13 ustawy o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich z dnia 26 września 1922 r. w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92/24, poz. 864) [1]) wymaga studjów wyższych, odbytych tylko w charakterze studenta, t. j. słuchacza zwyczajnego.

Naczelnik Wydziału: (—) *Wł. Gubrynowicz,* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 240.

26.

Drugi kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie na r. szk. 1930/31.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 25 lutego 1930 r. Nr. I. K. N. 938/30.

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 13 lutego 1930 Nr. II. 961/30 zawiadomiło, iż w związku ze sprawą urlopowania nauczycieli czynnych na II kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie na rok 1930/31 mogą ubiegać się o udzielenie im rocznego urlopu w celu uzupełnienia wykształcenia w wymienionym Instytucie nauczyciele czynni w państwowych seminarjach nauczycielskich i szkołach średnich, którzy ukończyli roczny wyższy kurs nauczycielski (grupa robót ręcznych i rysunku), najpóźniej w roku 1928 oraz tych nauczycieli, którzy chociaż nie ukończyli wspomnianych rocznych kursów, lecz pracują przynajmniej od lat trzech jako nauczyciele robót ręcznych w seminarjach nauczycielskich lub szkołach średnich i posiadają maturę gimnazjalną ewentualnie seminarjalną oraz świadectwo ukończenia państwowej szkoły średniej przemysłowo-artystycznej lub przemysłowej, względnie co najmniej dwuletnie studja w państwowych akademjach i szkołach sztuk pięknych.

O przyjęcie na II-gi kurs Instytutu mogą również ubiegać się wybitnie uzdolnieni nauczyciele publicznych szkół powszechnych, posiadający ukończony wyższy kurs nauczycielski (grupa robót ręcznych i rysunku) w Warszawie, Krakowie lub Lwowie w roku 1928 lub wcześniej.

Ubiegający się o urlop nauczyciele powinni złożyć w terminie do końca kwietnia b. r. do Kuratorjum w drodze służbowej (przez dyrekcję lub radę szkolną powiatową) podanie o przyjęcie do Instytutu Robót Ręcznych wraz z prośbą o udzielenie urlopu. Do podania należy dołączyć: 1) życiorys, 2) metrykę urodzenia i dowody odbytych studjów, 3) poświadczony przez władze odpis wykazu stanu służby, 4) własnoręcznie podpisaną deklarację według załączonego wzoru, 5) rysunek i akwarelę, wykonane z natury i własnoręcznie podpisane. Podania wraz z załącznikami z dodaniem wykazów kwalifikacyjnych winny przedłożyć Dyrekcje lub Rady Szkolne Powiatowe Kuratorjum najpóźniej do dnia 5 maja 1930 r.

W roku szkolnym 1930/31 na II kurs Instytutu przyjmowani będą mężczyźni i kobiety.

Organizacja studjów i egzaminu z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich ogłoszona w n-rze 18/140 Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15 listopada 1924 r.

Zawiadomienie o warunkach przyjmowania kandydatów na I kurs Instytutu Robót Ręcznych będzie ogłoszone później.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

Deklaracja.

Prosząc o przyjęcie . . . .
na Państwowy Instytut Robót Ręcznych w Warszawie zobowiązuję się w razie przyjęcia na II kurs:

1) przestrzegać ściśle regulaminu Instytutu,

2) nie obejmować bez wiedzy i zgody Dyrekcji Instytutu żadnych zajęć ubocznych, lecz poświęcać cały czas pracy w Instytucie,

3) pracować przynajmniej lat dwa po ukończeniu Instytutu w szkolnictwie państwowem lub publicznem na stanowisku wyznaczonem mi przez państwowe władze szkolne, niezależnie od mych zobowiązań pod tym względem z racji urlopu na W. K. N. itp. Gdybym z własnej winy, czego ocenę pozostawiam Ministerstwu W. R. i O. P., nie ukończył.... studjów lub po ich ukończeniu nie obj...... wyznaczonego mi stanowiska, zobowiązuję się zwrócić do Skarbu Państwa Polskiego całą kwotę, otrzymaną tytułem poborów służbowych w czasie studjów na Instytucie.

Podpis . . . .

Stanowisko służbowe . . . .

27.

Warunki przyjęcia kandydatek do państwowych szkół zawodowych żeńskich typu średniego.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 stycznia 1930 r. Nr. III. Z. 924/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 14).

Począwszy od roku szkolnego 1930/31 warunkiem przyjęcia kandydatek na pierwszy rok nauczania w państwowych szkołach zawodowych żeńskich średnich 3 i 4-letnich przemysłowych, ogrodniczych i handlowych będzie:

a) ukończenie 7 oddziałów sześcio i siedmioklasowej publicznej szkoły powszechnej, albo

b) ukończenie 3 klas państwowej lub prywatnej, posiadającej prawa szkół publicznych, średniej szkoły ogólnokształcącej, albo

c) ukończenie całkowitego kursu państwowej lub prywatnej, posiadającej prawa szkół państwowych, szkoły zawodowej niższej, albo

d) ukończenie odpowiedniej ilości klas innych szkół, które będą uznane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne.

Oprócz posiadania wyżej wskazanego cenzusu naukowego kandydatki powinny złożyć z wynikiem dodatnim egzamin z języka polskiego i arytmetyki w zakresie wymienionego cenzusu.

Bez zmiany pozostawiam dotąd wymaganą podbudowę 6-ciu klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub szkoły średniej zawodowej dla wstępowania do państwowych liceów handlowych, państwowych seminarjów zawodowych, Działu Fotograficznego w Państwowej Szkole Przemysłowej Żeńskiej w Warszawie i Działu Jubilerskiego w Państwowej Szkole Przemysłowej Żeńskiej w Łodzi.

Dotychczasowe przepisy w przedmiocie objętym niniejszem zarządzeniem uchylam.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

28.

Nazwy szkół dokształcających zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 4 lutego 1930 r. Nr. III. D. 515/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 10).

Na podstawie art. 1 ustawy z dn. 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304), zarządzam co następuje:

§ 1. Szkoły dokształcające zawodowe, utrzymywane przy udziale Skarbu Państwa przez gminy miejskie lub wiejskie, albo związki komunalne, lub też utrzymywane przez Państwo z udziałem gmin lub związków komunalnych, noszą nazwę:

„Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa w . . . .".

Do nazwy tej ma być dodana liczba porządkowa określająca szkołę poszczególną, jeżeli szkół publicznych jest w danej miejscowości więcej, niż jedna.

§ 2. Zmiana nazwy szkół, istniejących w dniu ogłoszenia niniejszego zarządzenia, powinna być dokonana do dn. 1 lipca r. b.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 15 lutego 1930 r.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

29.

Egzaminy dla eksternów przy szkołach dokształcających zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R i O. P. z dnia 4 lutego 1930 r. Nr. III. D. 1314/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 17).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) zarządzam co następuje:

§ 1. Wymienieni w art. 155 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468) terminatorzy i pomocnicy, którzy z usprawiedliwionych powodów nie posiadają świadectwa ukończenia szkoły dokształcającej zawodowej publicznej lub szkoły równowartościowej, mogą otrzymać zezwolenie na składanie uproszczonego egzaminu z kursu szkoły dokształcającej zawodowej, jako eksterni, celem uzyskania świadectwa, stwierdzającego posiadanie wykształcenia, uznanego przez państwowe władze szkolne za równowartościowe z wykształceniem, jakie daje ukończenie publicznej szkoły dokształcającej zawodowej.

§ 2. Powodem, usprawiedliwiającym nieukończenie szkoły dokształcającej zawodowej publicznej lub szkoły równowartościowej, może być:

1) Brak takiej szkoły w czasie odbywania przez kandydata nauki rzemiosła i to nietylko brak szkoły w miejscowości, gdzie kandydat odbywał naukę rzemiosła, ale i w miejscowości, gdzie w tym czasie zamieszkiwał, jeżeli przytem najbliższa miejscowość, w której znajdowała się szkoła dokształcająca zawodowa jest oddalona ponad 4 klm. od miejscowości wyżej wymienionych i brak z nią dogodnej komunikacji (np. kolej, tramwaj, autobus);

2) Powstanie szkoły w czasie, kiedy kandydat odbył już część nauki rzemiosła, tak że pomimo pilnego uczęszczania do szkoły nie zdążył jej ukończyć i w chwili ukończenia terminu brak mu było do ukończenia szkoły więcej niż 1/2 roku;

3) Przerwanie uczęszczania do szkoły dokształcającej zawodowej wskutek powołania ucznia do odbywania czynnej służby wojskowej;

4) Zwolnienie ucznia ze szkoły dokształcającej zawodowej ze względów uniemożliwiających wspólne nauczanie (stan zdrowia ucznia, bardzo posunięty wiek);

5) Wydanie kandydatowi zaświadczenia o odroczeniu obowiązku uczęszczania do szkoły na podstawie § 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 31 grudnia 1924 r. o wykonaniu obowiązku szkolnego przez młodocianych (Dz. U. R. P. Nr. 4, r. 1925).

Od dnia 1 września 1931 r. kurator okręgu szkolnego może nie uznawać braku szkoły dokształcającej za powód, usprawiedliwiający nieukończenie szkoły, jeżeli w danej miejscowości istnieją warunki utworzenia takiej szkoły, a szkoła nie powstała, pomimo że na jej prowadzenie kurator zapewnił gminie miejscowej pomoc materjalną ze Skarbu Państwa w wysokości ustalonej dla danego okręgu.

§ 3. Egzaminy będą się odbywały przed komisjami egzaminacyjnemi, utworzonemi przy publicznych szkołach dokształcających zawodowych. W wyjątkowych wypadkach komisje mogą być tworzone przy szkołach dokształcających zawodowych prywatnych, uznanych przez Państwo.

Komisje egzaminacyjne powołuje kurator okręgu szkolnego i wyznacza miejsce ich urzędowania.

W skład komisji wchodzi przewodniczący i co najmniej 1 egzaminator dla przedmiotów zawodowych i 1 dla przedmiotów ogólnokształcących i pomocniczych.

Jednocześnie z wyznaczeniem członków komisji kurator okręgu szkolnego wyznacza ich zastępców.

Członkami komisyj egzaminacyjnych i zastępcami mogą być nauczyciele szkoły dokształcającej zawodowej, przy której komisja zostaje utworzona. Kierownik tej szkoły wchodzi z reguły do komisji jako jej członek.

Nadzór nad egzaminami sprawuje kuratorjum okręgu szkolnego. Delegatowi kuratorjum przysługuje prawo stawiania pytań podczas egzaminu.

§ 4. Komisja egzaminacyjna używać będzie pieczęci szkoły dokształcającej zawodowej, przy której będzie utworzona i będzie się posługiwała drukami zaleconemi przez władze szkolne państwowe.

Akta komisji przechowuje każdorazowy przewodniczący komisji i przekazuje je protokólarnie na zlecenie kuratora okręgu szkolnego albo swojemu następcy, albo kuratorjum okręgu szkolnego.

§ 5. Egzaminy mają się odbywać zasadniczo 2 razy do roku, w kwietniu i w listopadzie. Kurator okręgu szkolnego może w razie potrzeby wyznaczyć egzaminy w innych terminach.

§ 6. Podanie o udzielenie zezwolenia na składanie egzaminu kandydaci wnoszą do właściwego kuratorjum okręgu szkolnego.

Do podania należy dołączyć: 1) krótki i zwięzły życiorys kandydata, napisany własnoręcznie, 2) metrykę urodzenia (wyciąg), 3) świadectwo ukoń-

czenia nauki rzemiosła, 4) 2 fotografje z poświadczeniem tożsamości, 5) dowód, stwierdzający, że kandydat nie miał możności uczęszczania do szkoły dokształcającej zawodowej względnie jej ukończenia i odpowiada warunkom wymienionym w § 2, 6) dowód uczęszczania do szkoły dokształcającej zawodowej (jeżeli kandydat do szkoły uczęszczał).

§ 7. Na podstawie podania kuratorjum rozstrzyga o dopuszczeniu kandydata do egzaminu, wyznacza miejsce i termin egzaminu i przesyła podanie kandydata wraz z załącznikami przewodniczącemu właściwej komisji egzaminacyjnej.

Przewodniczący komisji egzaminacyjnej zawiadamia pisemnie kandydata o decyzji kuratorjum i o terminie egzaminu.

§ 8. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu składają przed egzaminem na ręce przewodniczącego komisji opłatę w wysokości 12 zł. W razie zgłoszenia się do egzaminu większej liczby kandydatów przewodniczący komisji może wystąpić do kuratorjum z wnioskiem o zmniejszenie opłaty za egzamin. Opłaty egzaminacyjne po pokryciu wszystkich kosztów, związanych z urzędowaniem komisji egzaminacyjnej, dzieli się w równych częściach między członków komisji.

§ 9. Egzamin obejmuje 2 grupy przedmiotów: grupę A — przedmioty ogólnokształcące i pomocnicze i grupę B — przedmioty zawodowe. Egzamin ma się odbywać częściowo piśmiennie, częściowo ustnie i ma na celu stwierdzenie, że ogólny poziom przygotowania kandydata może być uznany za odpowiadający przygotowaniu kończących szkoły dokształcające zawodowe najniższego typu organizacyjnego (o programie dla oddziałów mieszanych).

Materjał egzaminacyjny.

Przedmioty grupy A:

1) Język polski: dobre, wyraźne czytanie i opowiadanie przeczytanego ustępu; napisanie oferty, pokwitowania, zamówienia, zaświadczenia, telegramu na dany temat;

2) Nauka o Polsce: a) ogólne wiadomości z dziedziny krajoznawstwa i geografji gospodarczej; geograficzne położenie Polski, granice, państwa graniczne, podział administracyjny (województwa, powiaty, gminy), ośrodki przemysłowe, porty morskie Polski — Gdańsk, Gdynia; b) ogólne wiadomości z dziedziny nauki o obywatelstwie oraz o ustroju prawnym rzemiosła i przemysłu, Konstytucja, Prezydent, Sejm i Senat, Rząd, prawa i obowiązki obywatela Państwa, samorząd, ustawa przemysłowa z uwzględnieniem działu o rzemiosłach, ustawy o ochronie pracy, o związkach zawodowych, o kasach chorych, o ubezpieczeniu od wypadków przy pracy, o umowie najmu, o sądach pracy;

3) Rachunki: cztery działania nad liczbami całkowitemi, ułamkami dziesiętnemi i przekształcanie ułamków zwykłych w dziesiętne, stosunek procentowy i obliczanie procentu, obliczanie pól prostokąta, równoległoboku, trójkąta, koła; rozwiązywanie łatwych zadań z dziedziny bezpośrednio związanej z zawodem egzaminowanego (obliczanie ceny, kosztów, przeprowadzenie prostej kalkulacji ceny własnej i ceny sprzedażnej);

4) Księgowość: wiadomości podstawowe z księgowości, niezbędne przy prowadzeniu mniejszego warsztatu rzemieślniczego. Egzaminowany

może wykazać znajomość albo księgowości pojedynczej, albo podwójnej, albo wreszcie uproszczonej amerykańskiej.

Przedmioty grupy B:

5) Rysunek zawodowy: tylko dla zawodów, wymagających znajomości rysunku i w zakresie ściśle związanym z zawodem.

Egzaminowany powinien wykazać się umiejętnością czytania rysunku, t. j. wykazać, że o tyle rozumie rysunek i w nim się orjentuje, że potrafilby według niego wykonać przedstawiony na rysunku przedmiot i odwrotnie, powinien potrafić naszkicować posiadany model, albo też na podstawie ogólnego szkicu czy widoku, narysować konstrukcyjne detale;

6) Ogólne wiadomości z dziedziny teorji zawodu: a) o materjałach, używanych w zawodzie, o ich zastosowaniu, pochodzeniu, gatunkach, o stosowanych w praktyce sposobach rozpoznawania ich dobroci, o sposobach przechowywania i obchodzenia się z niemi; b) o narzędziach i maszynach, stosowanych w zawodzie i obchodzeniu się z niemi, o sposobach obróbki, względnie przeróbki, o przygotowaniu materjału, wykonywaniu przedmiotu i jego wykończaniu (przy stawianiu odnośnych pytań należy uwzględnić warunki, w których pracował egzaminowany).

Uwaga. Przy rysunku kandydat wykaże się jednocześnie znajomością pewnych zasadniczych rzeczy z geometrji i kreślenia geometrycznego; przy egzaminie z teorji zawodu, kandydat wykaże się wiadomością niezbędnych w jego zawodzie rzeczy z dziedziny fizyki (ciepła i jego zastosowania, elektrotechniki, mechaniki).

§ 10. Z przebiegu egzaminu komisja spisuje protokół. Wiadomości, wykazane przez egzaminowanego z przedmiotów grupy A i grupy B, komisja ocenia dla każdej grupy osobno, jako „dostateczne" lub „niedostateczne", decydując większością głosów.

Egzaminowanemu, który według oceny komisji wykazał na egzaminie wiadomości „dostateczne" z obu grup przedmiotów, komisja wydaje świadectwo według załączonego wzoru, stwierdzające posiadanie wykształcenia, uznanego za równowartościowe z wykształceniem, jakie daje ukończenie publicznej szkoły dokształcającej zawodowej, i odpowiadające wymaganiom art. 155 rozporządzenia Prezydenta z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. Ust. Nr. 53, poz. 468).

W razie ujemnego wyniku egzaminu może egzaminowany zgłosić się ponownie do egzaminu w jednym z następnych terminów, po upływie najmniej 3-ch miesięcy.

Uzyskanie na egzaminie oceny dostatecznej z jednej grupy przedmiotów zwalnia od ponownego egzaminu z przedmiotów tejże grupy przy egzaminie następnym, o ile on nastąpi nie później, niż po pół roku.

Egzaminowany może przystępować do egzaminu najwyżej 3 razy.

§ 11. Do obowiązków komisji egzaminacyjnej należy także prowadzenie spisu kandydatów, zgłaszających się do egzaminu oraz składanie kuratorjum okręgu szkolnego szczegółowego sprawozdania z dokonanych czynności w ciągu 2-ch tygodni po każdorazowem zakończeniu egzaminu.

§ 12. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [1]) i obowiązuje aż do odwołania.

Minister W. R. i O. P.: (—) *Sł. Czerwiński.*

Wzór świadectwa.

Komisja egzaminacyjna dla eksternów
przy publicznej szkole dokształcającej zawodowej
w . . . . .

Fotografja

powołana na zasadzie zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dn. 4 lutego 1930 r. Nr. III. D. 1314/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2 z r. 1930) decyzją Kuratorjum Okręgu Szkolnego . . . .

z dn. . . . . . Nr. . . . . .

pieczęć

Nr. . . . . . . Rok . . . . .

Świadectwo

(imię i nazwisko) . . . .
urodzony dn. . . . . 19 . . . . r. w . . . .
województwa . . . . wyznania . . . . .
zawodu . . . . składał egzamin w dn. . . . . . .
przed Komisją Egzaminacyjną dla eksternów i w zakresie objętym programem egzaminacyjnym wykazał wiadomości

Dostateczne.

Na podstawie wyników odbytego egzaminu, Komisja Egzaminacyjna uznaje (imię i nazwisko) . . . .
za posiadającego wykształcenie równowartościowe z wykształceniem, jakie daje ukończenie publicznej szkoły dokształcającej zawodowej.

. . . . dnia . . . . 19 . . . . r.

Przewodniczący Komisji:

Egzaminatorowie:

Pieczęć

Uwaga: Świadectwo niniejsze jest dowodem posiadania wykształcenia, wymaganego na zasadzie art. 155 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468) od zgłaszających się o dopuszczenie do egzaminu na czeladnika i uprawnia ich, w myśl tegoż art. 155, do otrzymania świadectwa czeladnika, po złożeniu z wynikiem pomyślnym egzaminu czeladniczego.

---

[1]) 17 lutego 1930 r.

Organizacja szkół.

Szkoły powszechne.

Ministerstwo W. R. i O. P., po uzyskaniu zgody Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego, nadało zarządzeniem z 30 stycznia 1930 r. Nr. II. 1316/30 3-klasowej publicznej szkole powszechnej w Staniszewskiem (Kolbuszowa) nazwę: „3-klasowa Publiczna Szkoła Powszechna imienia Marszałka Józefa Piłsudskiego w Staniszewskiem".

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dn. 20 lutego 1930 r. Nr. I. K. N. 5921/29 podwyższył na podstawie rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 8 lutego 1924 (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 6 poz. 52) stopień organizacyjny 5-klasowej szkoły ćwiczeń Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego im. Marsz. J. Piłsudskiego w Samborze na 6-klasową z ważnością od 1 września 1930 (trzydzieści).

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił zezwolenia:

1) rozporządzeniem z dnia 31 stycznia 1930 r. Nr. III. 494/30 Zarządowi Towarzystwa Szkoły Handlowej w Jarosławiu na otwarcie i prowadzenie w Jarosławiu, przy ulicy Trzeciego Maja Nr. domu 1, prywatnych jednorocznych kursów bieliźniarsko-krawieckich dla dziewcząt (do użytku domowego) pod nazwą: Jednoroczny Kurs Bieliźniarsko-krawiecki T. S. H. w Jarosławiu.

2) rozporządzeniem z dnia 6 lutego 1930 r. Nr. III. 562/30 Zarządowi Towarzystwa Pań Salezjanek we Lwowie, na otwarcie i prowadzenie we Lwowie. przy ulicy Skrzyńskiego Nr. domu 18, prywatnych żeńskich kursów krawieckich (do użytku domowego), pod nazwą: „Kursa Krawieckie Towarzystwa Pań Salezjanek we Lwowie.

3) rozporządzeniem z dnia 24 lutego 1930 r. Nr. III. 644/30 Zarządowi Stowarzyszenia „Służba Obywatelska" we Lwowie, na otwarcie we Lwowie. przy ulicy Zielonej Nr. domu 8. prywatnych kursów metodycznych z 1) bieliźniarstwa, 2) krawiectwa, 3) towaroznawstwa, pod nazwą: „Kursy Metodyczne Służby Obywatelskiej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na posady kierowników publicznych szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Bóbrka**	Stańkowce	3 kl.	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	2 mg	Drugi konkurs
1	Bohorodczany	Babcze	2 „	„	—	ruski	3 „	400 m²	
2	„	Dzwiniacz	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2¾ mg	
3	„	Hlebówka	3 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	
4	„	Horocholina	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
5	„	Kryczka	2 „	„	—	ruski	—	2 mg	
6	„	Horocholina Las	2 „	„	—	„	2 ubik.	—	
7	„	Hryniówka	2 „	„	—	„	3 ubik.	¼ mg	Pierwszeństwo mają kandydaci z egzam. wydziałowym wzgl. W.K.N.
8	„	Lachowce	6 „	„	—	„	—	2¼ mg	
9	„	Markowa	3 „	„	—	„	3 ubik.	2¾ mg	
10	„	Posiecz	3 „	„	—	„	—	2 mg	
11	„	Starunia	3 „	„	—	„	3 ubik.	2 „	
12	„	Starunia Krasna	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Borszczów	Chudyjowce	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
2	„	Dźwiniaczka	2 „	„	—	„		—	Budynek SS. N.M.P.
3	„	Zielińce	2 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
1	**Brzozów**	Obarzyn	2 „	„	—	„	3 „	—	
1	**Buczacz**	Dobropole	3 „	„	—	„	2 ubik.	—	
2	„	Dźwinogród	2 „	„	—	„	2 „	1 mg	
3	„	Koropiec	5 „	„	—	pol.-r.	2 „	¼ mg	
4	„	Łuka	2 „	„	—	„	2 „	¼ „	
5	„	Międzygórze	2 „	„	—	„	2 „	—	
6	„	Trościańce	2 „	„	—	polski	2 „	—	
1	Dobromil	Starzawa	4 „	„	—	pol.-r.	3 ubik.	6050 m²	
2	„	Lipa	2 kl.	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Bircza	7 „	„	—	polski	4 „	2411 m²	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Dolina	Kniażołuka	4 kl.	koed.	—	ruski	2 ubik.	3 mg	Po raz 2-gi
1	Drohobycz	Horucko	4 „	„	—	„	3 „	2 „	
2	„	Bilcze	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 „	Konkurs po raz trzeci
3	„	Drohobycz	7 „	męska	im. Konarskiego	polski	—	—	
1	Jaworów	Tuczapy	3 „	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	2 mg	
2	„	Mużyłowice Narodowe	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	$1^3/_4$ „	
1	Kałusz	Kałusz	7 „	żeńska	Kr. Jadwigi	polski	3 „	1 „	
2	„	Podmichale	6 „	koed.	—	pol.-r.	4 „	$1^1/_2$ „	Drugi konkurs
3	„	Mysłów	3 „	„	—	„	3 „	$1^1/_4$ „	
1	Kamioka St	Dolina ad Dobrotwór	2 „	„	—	„	3 „	—	
2	„	Dziedziłów	4 „	„	—	„	—	2 mg	
3	„	Horpin	3 „	„	—	polski	3 „	1 „	Trzeci konk.
4	„	Huta Połoniecka	2 „	„	—	„	3 „	—	Drugi konk.
5	„	Kozłów	4 „	„	—	„	3 „	—	„
6	„	Milatyn St.	2 „	„	—	ruski	3 „	—	„
7	„	Nieznanów	2 „	„	—	pol.-r	3 „	—	
8	„	Rzepniów	2 „	„	—	ruski	3 „	2 „	„
9	„	Sielec Bieńków	3 „	„	—	pol.-r	—	1 „	Trzeci konk.
1	Kolbuszowa	Krzątka	4 „	„	—	polski	3 ubik.	1 „	
1	Kołomyja	Kamionka Wielka Sucharów	2 „	„	—	„	—	2 „	
1	Krosno	Lubatowa	4 „	„	—	„	4 ubik.	61 a 19 m²	
1	Łańcut	Brzóza Królewska	6 „	„	—	„	—	—	Pierwszeństwo będą mieli kandydaci z egz. wydz., wzgl. W K.N.
2	„	Grodzisko m.	3 „	„	—	„	3 ubik.	—	
3	„	Ożanna	2 „	„	—	pol.-r.	—	1·65 ha	
1	Mościska	Lacka Wola	5 „	„	—	polski	2 ubik.	$1^1/_4$ mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Przemyśl	Niżankowice	7 kl.	koed.	—	polski	—	2 mg	Pierwszeństwo mają kandydaci z egzaminem wydz. lub z W. K. N.
1	Przeworsk	Przeworsk	7 „	żeńska	—	„	—	—	Konkurs ponowny
2	„	Jagiełła	4 „	koed.	—	„	3 ubik.	2 mg	
3	„	Siennów	4 „	„	—	„	2 „	20 a	Konkurs ponowny
1	Rawa Ruska	Uhnów	5 „	„	—	pol.-r.	2 „	525 m²	
2	„	Rawa Ruska	7 „	żeńska	—	polski	—	—	
1	Rzeszów	Budziwoj	4 „	„	—	„	3 „	20 a 5 m²	
2	„	Kraczkowa	4 „	„	—	„	3 „	1 ha 15 a 10 m²	Drugi konk.
3	„	Lecka	4 „	„	—	„	3 „	1075 m²	„
4	„	Lutoryż	4 „	„	—	„	4 „	1400 „	
5	„	Przewrotna	4 „	„	—	„	4 „	21 a 50 m²	„
6	„	Rzeszów	7 „	żeńska	im. M. Konopnickiej	„	—	—	Pierwszeństwo będą mieli kandydaci z egz. wydział. wzgl. W.K.N.
7	„	Rzeszów	7 „	koed.	im. T. Kościuszki	„	—	—	„
1	Stanisławów	Stanisławów	7 „	żeńska	kr. Zofji	„	—	—	
2	„	„	7 „	„	E. Plater	„	—	—	
3	„	Tumierz	2 „	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	—	
4	„	Międzyhorce	2 „	„	—	ruski	3 „	—	
5	„	Radcza	5 „	„	—	pol.-r.	4 „	2 mg	Konkurs ponowny
6	„	Kołodziejówka	3 „	„	—	ruski	3 „	—	
1	Tarnobrzeg	Jeziórko	2 „	„	—	polski	2 „	1·078 ha	Pierwszeństwo dla kandydatów z egz. wydział. wzgl. W.K.N.
2	„	Grębów	6 „	„	—	„	3 „	2·98 „	
1	Tarnopol	Ihrowica Górna	3 „	„	—	pol.-r.	2 „	3200 m²	
2	„	Dubowce	3 „	„	—	„	3 „	1848 „	Konkurs po raz 3-ci

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	**Tłumacz**	Olesza	7 kl.	koed.	—	pol.-r.	3 ubik.	4 mg	Pierwszeństwo mają kandydaci z egzam. wydz. lub W.K.N. Konkurs 3-ci.
2	„	Nadorożna	2 „	„	—	„	—	—	Konkurs po raz 3-ci.
3	„	Krzywotuły Stare	2 „	„	—	„	3 ubik.	2 mg	
4	„	Puźniki	2 „	„	—	„	„	1 „	
1	**Turka**	Dźwiniacz Górny	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
1	**Złoczów**	Podhorce Góra	2 „	„	—	„	3 „	—	Konkurs drugi
2	„	Szpiklosy	2 „	„	—	polski	3 „	$1\frac{1}{2}$ mg	„
3	„	Żulice	3 „	„	—	pol.-r.	3 „		
4	„	Olszanica	6 „	„	—	ruski	2 „	4 mg	„
5	„	Złoczów	7 „	żeńska	im. Mickiewicza	polski	2 „	—	„
1	Żydaczów	Kochawina Ruda	6 „	miesz.	—	„	—	2 mg	Pierwszeństwo mają kandydaci z egzam. wydział. którejkolwiek grupy i absolwenci W. K. N.
2	„	Czernica Piaseczna	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 „	„
3	„	Wołniów	2 „	„	—	„	2 ubik.	2 „	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 maja 1930 r.

Posady nauczycieli podwładnych w publicznych szkołach powszechnych.

W powiecie g r ó d e c k i m:

W szkole 7-klas. żeńskiej w Gródku Jagiellońskim jest natychmiast do obsadzenia posada nauczycielki z wyższym kursem nauczycielskim z grupy fizyko-matematycznej, uzdolnionej do kierownictwa pracowni przyrodniczej. Reflektantki na tę posadę winne w drodze urzędowej wnieść podania z dołączeniem dokumentów osobistych.

W powiecie c z o r t k o w s k i m:

Rada Szkolna Powiatowa w Czortkowie poszukuje dla trzech 7-klasowych szkół powszechnych w Czortkowie nauczycieli (lek) z wyższym kursem nauczycielskim dla przedmiotów z grupy przyrodniczo-geograficznej i fizyko-matematycznej.

Reflektujący na powyższe posady winni wnieść podania w drodze służbowej z dołączeniem dokumentów osobistych.

W powiecie turczańskim:

Rada Szkolna Powiatowa w Turce n. Str. poszukuje dla 7-klas. szkoły powszechnej męskiej w Turce nauczyciela mężczyzny z wyższym kursem nauczycielskim dla przedmiotów z grupy humanistycznej.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 17 lutego 1930 r. Nr. 2, poz. 24, konkurs na stanowisko dyrektora Gimnazjum Państwowego im. Piotra Skargi w Rohatynie (typ humanistyczny).

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do sześciu tygodni od daty wyjścia wymienionego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Inspektoraty.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 17 lutego 1930 r. Nr. 2, poz. 24, konkurs na stanowisko inspektora szkolnego w Zborowie.

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do sześciu tygodni od daty wyjścia wyżej wymienionego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Ogłoszenia.

Państwowa Pomoc lekarska.

Sanatorjum sejmikowe dla chorych na gruźlicę w Otwocku.

Okólnik Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego z dnia 30 stycznia 1930 r. L. Z. Z. 3840/30.

Nr. O. 385/30. W dniu 1 sierpnia 1929 roku zostało otwarte Sanatorjum Sejmikowe dla chorych na gruźlicę w Otwocku. Sanatorjum jest zaopatrzone we wszelkie nowoczesne urzadzenia t. j. kanalizację, wodociąg, centralne ogrzewanie, Roentgen, aparaty odkażające i t. p.

Sanatorjum jest obliczone na 80 łóżek. Koszt leczenia wraz z całkowitem utrzymaniem wynosi: na sali ogólnej 12 zł, w pokojach oddzielnych 14 złotych.

Z uwagi na to. iż Sanatorjum Sejmikowe w Otwocku jest zakładem samorządowym, do którego można skierowywać pracowników państwowych bez specjalnego uznawania go przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Wydz. Powiatowy wyraża gotowość zarezerwowania pewnej liczby łóżek dla wspomnianej kategorji chorych.

Nadmienia się, iż do sanatorjum są przyjmowane wypadki gruźlicy początkowej, niezbyt zaawansowanej, rokującej poprawę.

W sprawie wyjednania miejsca należy się zwracać pisemnie do zarządu sanatorjum, załączając świadectwo lekarskie o stanie zdrowia. Chorych do przyjęcia kwalifikuje dyrektor sanatorjum dr. Martyszewski. Adres. Sanatorjum Sejmikowe dla Chorych w Otwocku.

Za Wojewodę: (—) Dr. *Gluszkiewicz*, Naczelnik Wydziału.

Zmiana nazw przedmieść Kołomyi.

L. I. 38292/29. Na skutek zarządzenia władz nadzorczych Rada miasta Kołomyi uchwaliła zmianę nazw miejscowości, istniejących na terenie miasta Kołomyi, w szczególności przedmieść Marjahilf, Baginsberg, Rosenheck i Flehberg na następujące nazwy: Przedmieście Marjahilf na Marjówka. Baginsberg na Bagińszczyzna, Rosenheck na Różanówka, Flehberg na Św. Jana.

Film „Cuda kinematografji".

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 lutego 1930 r. Nr. II. 3033/30.

Nr. O. 391/30. Ministerstwo zwraca uwagę na film „Cuda kinematografji", demonstrowany łącznie z prelekcją przez p. Józefa Mayena. Film ten, przedstawiający postępy współczesnej techniki kinematograficznej, zwłaszcza w dziedzinie filmu naukowego, może być z korzyścią oglądany przez młodzież szkolną.

Dyrektor Departamentu: *Wł. Żłobicki* wr.

Wypłata pensji kawalerom „Virtuti Militari" za rok 1930.

Okólnik (Nr. 7) Ministerstwa Skarbu z dnia 8 lutego 1930 r. L. D. VII. 193/2/30 do izb skarbowych.

Nr. O. 447/30. (Min. W. R. i O. P. z dnia 21 lutego 1930 r. Nr. I. Prez. 1115/30). Ministerstwo Skarbu zawiadamia, że pensja orderowa, przypadająca Kawalerom Orderu „Virtuti Militari" za rok 1930, ma być wypłacona jednorazowo w pełnej wysokości w terminie od daty otrzymania niniejszego zarządzenia w myśl zasad, ustalonych zarządzeniem z dnia 4 marca 1929 r. L. D. VII. 313/2/29 (Okólnik Nr. 20).

Dyrektor Departamentu: (—) *Czauderna.*

Konkurs na stanowisko kierownika Ośrodka Harcerskiego.

Zarząd Oddziału Śląskiego Związku Harcerstwa Polskiego ogłasza konkurs na stanowisko kierownika Ośrodka Harcerskiego na Buczu ad Górki Wielkie, pow. Cieszyn, poczta i st. kol. Skoczów.

Wymieniony ośrodek, folwark o obszarze 18 ha z zabudowaniami, będzie mieścił „Harcerską Szkołę Instruktorską", tereny na około 10 stałych obozów harcerskich, schronisko turystyczne i t. p.

Na terenach ośrodka są w przygotowaniu: boisko sportowe, pływalnia, strzelnica oraz dział gospodarczy (obejmujący ogród warzywny, owocowy i łąkę.

Warunki przyjęcia: 1) Obywatelstwo polskie; 2) Wyznanie rzymsko-katolickie; 3) Wiek w granicach od 25 do 45 lat; 4) Stopień harcmistrza; 5) Dłuższa służba harcerska ze specjalnem uwzględnieniem kursów, obozów i kolonij na stanowisku kierowniczem; 6) Wyższe studja; 7) Pożądane dłuższe doświadczenie pedagogiczne i organizacyjne na samodzielnem stanowisku; 8) Pożądana znajomość gospodarstwa wiejskiego; 9) Pierwszeństwo przysługuje kandydatom, których żony instruktorki harcerskie podjęłyby się równocześnie prowadzenia działu żeńskiego ośrodka.

Do stanowiska tego są przywiązane pobory urzędników państwowych, zależnie od kwalifikacji kandydata, od VIII do VII grupy, dodatek wojewódzki oraz świadczenia w naturze w postaci wolnego mieszkania z opałem i światłem, oraz ogródek warzywny.

Podania z załączonemi dowodami i własnoręcznie napisanym życiorysem, należy wnosić do Zarządu Oddziału Śląskiego Z. H. P., Katowice, ul. Wojewódzka 29, II p.

Bliższych informacyj udziela Zarząd Oddziału, w porozumieniu z którym można również dokonać zwiedzenia ośrodka.

Podatek wojskowy.

Dz. U. R. P. z dnia 17 lutego 1930 r. Nr. 9, poz. 63, zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1930 r. w sprawie podatku wojskowego z mocą obowiązującą od 1 kwietnia 1930 r.

W myśl § 1 tego rozporządzenia podatek wojskowy opłacają: a) przeniesieni do rezerwy w myśl art. 60 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym; b) uznani przy poborze za zdolnych do służby wojskowej w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni (art. 38 C. D. ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym); c) uznani przy poborze za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (art. 38 E. ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym); d) uznani w czasie odbywania czynnej służby wojskowej na zasadzie orzeczenia wojskowo-lekarskiej komisji szpitalnej za zdolnych do służby wojskowej tylko w pospolitem ruszeniu (art. 38 C. D.) lub za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (art. 38 E.), jeżeli obniżenie ich zdolności fizycznej nie pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową; e) uznani w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w drodze rewizji przez wojskowo-lekarskie komisje rewizyjne za zdolnych do służby wojskowej tylko w pospolitem ruszeniu (art. 38 C. D.) lub za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (art. 38 E.), jeżeli nie przesłużyli czynnie więcej, jak 5 miesięcy kalendarzowych, a obniżenie ich zdolności fizycznej nie pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

§§ 2 i 3 określają, kto z pośród osób wymienionych w § 1 jest wolny od obowiązku opłacania podatku wojskowego.

Rozporządzenie rozróżnia dwa rodzaje podatku (§ 4):

a) W postaci podatku zasadniczego, którego stawki dla płatników podatku wojskowego, którzy nie osiągają dochodów podlegających państwowemu podatkowi dochodowemu, wynoszą 10 zł. 15 zł i 20 zł (§ 6). b) Natomiast płatnicy podatku wojskowego, którzy podpadają pod obowiązek państwowego podatku dochodowego, opłacają oprócz podatku zasadniczego podatek wojskowy w postaci dodatku do państwowego podatku dochodowego, wynoszącego, o ile dotyczy osób, od których państwowy podatek

dochodowy pobiera się w drodze potrącenia z uposażeń służbowych — 0.2% przy rocznym dochodzie ponad 2500 zł — 3000 zł, 0.3% przy dochodzie 3000 zł do 5000 zł, 0.4% przy dochodzie 5000 zł do 8000 zł, 0.6% przy dochodzie 8000 zł do 12.000 zł, 0.8% przy dochodzie 12.000 zł do 20.000 zł, 1% przy dochodzie 20.000 zł do 30.000 zł i t. d. (§ 7).

Podatek wojskowy jest opłacany corocznie i gaśnie (§ 9):

a) Z powodu śmierci, powołania, ochotniczego wstąpienia do wojska lub marynarki wojennej w myśl art. 68 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, lub wstąpienia przed osiągnięciem wieku określonego w niniejszym paragrafie lit. b, c, do zakonu i złożenia ślubów zakonnych;

b) Z końcem tego roku kalendarzowego, w którym osoby, wymienione w § 1 lit. a., ukończą 40 lat życia;

c) Z końcem tego roku kalendarzowego, w którym osoby, wymienione w § 1 lit b — e, ukończą 50 lat życia.

Szczegółowe przepisy wyda Minister Skarbu i ogłosi w Dz. U. R. P.

Kradzież pieczęci.

Kierownictwo 4-klasowej szkoły powszechnej w Hłuboczku Wielkim (Tarnopol) zawiadamia, że z kancelarji szkolnej skradziono pieczęć szkolną, okrągłą, bez godła, z napisem: Szkoła powszechna 4-klasowa w Hłuboczku Wielkim (L. I. 6417/30).

Dary na cele Komitetu Floty Narodowej.

Komunikat Kom. Fl. Nar. z dnia 30 stycznia 1930 r. (w skrócie).

Na plenarnem posiedzeniu Komitetu Obchodu 10-lecia Niepodległości (Wojewódzkiego Komitetu Floty Narodowej) w Toruniu jednogłośnie uchwalono następującą rezolucję:

„Wojewódzki Komitet Obchodu Dziesięciolecia Niepodległości (Wojewódzki Komitet Floty Narodowej) w Toruniu uważa zakupienie statku szkolnego dla marynarki handlowej „Dar Pomorza“ jako skromny początek rozbudowy Wielkiej Floty Narodowej przez wszystkie województwa, wzgl. miasta Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej. Pragnąc, by możliwie najwcześniej załopotały zwycięsko bandery statków z nazwami województw i miast Rzeczypospolitej na Bałtyku i na wszystkich morzach świata, które przez to staną się naszą współwłasnością, wyzywamy na pojedynek, wzywając do szlachetnej z nami rywalizacji jedną z najstarszych ziem Polski — Województwo Krakowskie. Będzie to dla nas największym zaszczytem i radością, jeśli ziemia Krakusów i Górali przez wybudowanie statku zbliży się prędzej do morza i do nas Pomorzan“.

Przytaczając powyższą uchwałę, Centralny Komitet Floty Narodowej żywi najgłębsze przekonanie, że wzorem Pomorza póidą i inne województwa oraz większe miasta Rzeczypospolitej.

Idea budowy polskiej floty morskiej dla Państwa zaczyna coraz realniejsze przybierać kształty, czego dowodem fundusze: „Dar Warszawy“, „Dar Kolejarzy“. Komitet Floty Narodowej, widząc to zrozumienie i ofiarność społeczeństwa, staje obecnie na coraz mocniejszych podstawach z tą głęboką wiarą, że swą ideę i zamierzenia dla dobra obywateli i Państwa doprowadzi z czasem do pomyślnego wyniku.

Komunikat Kom. Fl. Nar. z dnia 6 lutego 1930 r.

Posiadanie morza nie warunkuje bogactwa i potęgi Państwa, potrzebna jest silna flota morska jak wojenna tak i handlowa. Jest to jeden z najważniejszych nakazów naszych na chwilę obecną. Rząd nasz sam bez pomocy wszystkich obywateli temu gigantycznemu zadaniu nie podoła. I dlatego też Komitet Floty Narodowej, jako instytucja społeczna, powołana do życia Ustawą Sejmową z dnia 16 lutego 1927 r. do gromadzenia funduszów na budowę silnej floty morskiej, zwraca się do wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej z apelem w kierunku składania ofiar na ten wielki cel państwowy.

Obywatelu! W myśl założenia, że silna flota morska, to Twój dobrobyt, nie poskąp grosza na wielką sprawę.

Komitet Floty Narodowej, Warszawa, Elektoralna 2, P. K. O. Nr. 30.

Banknoty.

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 21 stycznia 1930 r.
Min. W. R. i O. P. z dnia 30 stycznia 1930 r. Nr. I. R. 1260/30.

Począwszy od 30 stycznia 1930 r. Bank Polski puszcza w obieg bilety bankowe 10-złotowe, opatrzone podpisem Prezesa Banku Polskiego, Dra Władysława Wróblewskiego, oraz datą 20 lipca 1929 r.

Poza temi szczegółami nowe bilety nie różnią się niczem od znajdujących się obecnie w obiegu.

Książki, Czasopisma.

Wypożyczanie wydawnictwa Min. W. R. i O. P. p. t.: „Potrzeby Szkolnictwa Powszechnego".

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9 lutego 1930 r. Nr. II. 31068/29.

Dla umożliwienia i uprzystępnienia nauczycielstwu szkół powszechnych korzystania z wydawnictwa Ministerstwa p. t. „Potrzeby szkolnictwa powszechnego w okresie wzmożonego przyrostu dzieci" w opracowaniu Dr. M. Falskiego, zechce Kuratorjum wydać zarządzenie, aby inspektorowie szkolni i dyrekcje seminarjów nauczycielskich wypożyczały omawiane wydawnictwo zrzeszeniom nauczycielskim, a także i poszczególnym nauczycielom z zastrzeżeniem pokrycia przez wypożyczającego kosztów kupna wydawnictwa (cena 10 złotych) w razie zgubienia lub zniszczenia.

Dyrektor Departamentu: *Wł. Żłobicki* wr.

Nr. O. 392/30. Dyrekcjom państwowych seminarjów nauczycielskich i Radom szkolnym powiatowym (miejskiej we Lwowie) udzielam do wiadomości i zastosowania się do powyższego zarządzenia.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

Prenumerata czasopisma Parametr.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 lutego 1930 r. Nr. II. 30837/29.

W najbliższym czasie Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu roześle do wszystkich inspektoratów, państwowych zakładów kształcenia nauczycieli i państwowych szkół średnich ogólnokształcących numer 1 Parametru, czasopisma poświęconego nauczaniu matematyki.

Ministerstwo opłaci prenumeratę powyższego czasopisma dla państwowych zakładów kształcenia nauczycieli, dla państwowych szkół średnich ogólnokształcących i dla inspektorów za pół roku.

Pokwitowania z odbioru czasopisma dyrekcje poszczególnych szkół i inspektoraty winny nadesłać bezpośrednio do administracji Parametru: Księgarnia św. Wojciecha, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 22, na specjalnych blankietach, dołączonych przez Księgarnię św. Wojciecha do poszczególnych numerów pisma.

Wzór pokwitowania załącza się.

Ze względu na naukową wartość omawianego wydawnictwa, które może oddać poważne usługi nauczycielom specjalistom, jest rzeczą pożądaną, aby czasopismo to znalazło się również i w prywatnych zakładach naukowych. Zechce przeto Kuratorjum ze swej strony poczynić odpowiednie kroki w celu zainteresowania tem wydawnictwem dyrekcyj i nauczycielstwa zakładów prywatnych.

Dyrektor Departamentu: *Wł. Żłobicki* wr.

Potwierdzenie odbioru.

Dyrekcja Państwowego (Inspektor szkolny powiatu) . . . .

. . . .

. . . . w . . . . potwierdza niniejszem odbiór

jednego egzemplarza zeszytu Nr. . . . . pisma Parametr.

Wydawnictwo powyższe zostało zapisane w księdze inwentarza pod

Nr. . . . . . .

. . . . dnia . . . . 19 . . r.

Dyrektor (Inspektor Szkolny)

Pieczęć

Zarządzenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego z dnia 18 lutego 1930 r. Nr. O. 348/30.

Dyrekcjom gimnazjów, seminarjów i kursów nauczycielskich oraz Radom szkolnym powiatowym (miejskiej we Lwowie) udzielam do wiadomości.

Dyrekcje szkół państwowych i Rady Szkolne zechcą zastosować się do powyższego zarządzenia Ministerstwa.

Jednocześnie zachęcam Dyrekcje i nauczycielstwo zakładów prywatnych do zapoznania się z tem czasopismem i do zaprenumerowania.

Warunki prenumeraty podane są w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. L. z r. 1930, str. 52.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Ig. Pytlakowski*, wr.

Fotografje okolic województwa tarnopolskiego.

Celem rozpowszechnienia kultu zabytków historycznych województwa tarnopolskiego i zwrócenia uwagi na godne zwiedzania okolice, powzięło Wojewódzkie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w Tarnopolu myśl rozszerzania propagandy turystyki i krajoznawstwa przy pomocy artykułów prasowych i odbitek fotograficznych artystycznie wykonanych zdjęć ruin zamkowych, zabytków i okolic wschodnich rubieży Rzeczypospolitej.

Wskutek prośby wymienionego Towarzystwa Kuratorjum O. S. Lw. zwraca uwagę na powyższe wydawnictwo i zaleca Dyrekcjom szkół powszechnych, średnich i zawodowych zakupywanie tych fotografij, których spis obejmujący 68 obrazów z okolic powiatów borszczowskiego, buczackiego, czortkowskiego, zaleszczyckiego, zbaraskiego, zborowskiego i złoczowskiego, Towarzystwo prześle na żądanie.

Ceny obrazów fotograficznych wynoszą od egzemplarza: w formacie około 50 × 60 kwotę 10 zł, w formacie około 25 × 30 kwotę 6 zł wraz z kartonem i napisami. Koszta opakowania i przesyłki pocztowej dolicza się.

Związek Teatrów i Chórów Ludowych

we Lwowie, ul. Mickiewicza 26.

Pomaga ludowym, amatorskim, szkolnym i żołnierskim zespołom teatralnym, śpiewaczym i orkiestralnym, udzielając fachowych wskazówek i porady.

Wysyła instruktora-reżysera teatralnego za zwrotem kosztów.

Organizuje „Teatry i Chóry Ludowe“ (Włościańskie — Amatorskie), oparte na własnym statucie.

Prowadzi kursy dramatyczne dla kierowników zespołów teatralnych.

Wypożycza ubiory teatr., peruki i rekwizyty. (Warunki wypożyczania za nadesłaniem 30 gr. w znaczkach pocztowych).

Sprzedaje utwory sceniczne, śpiewniki, nuty, przybory do charakteryzacji (szminki, krepę włosową, mastygs itp.), ognie bengalskie itd.

Wypożycza utwory dramatyczne i muzyczne wyczerpane względnie niedrukowane. (Katalog muzyczny za nadesłaniem 30 gr.).

Ułatwia nabywanie instrumentów muzycznych, dekoracyj i peruk.

Oddziały Związku:

Biuro Zarządu Głównego i Woj., Zrzeszenia lwowskiego, we Lwowie ul. Mickiewicza 26.

Biuro Wojew. Zrzeszenia Teatrów i Chórów Lud. w Tarnopolu, ul. Lelewela (Dom p. rejenta Filipczaka).

Biuro Wojew. Delegatury Teatrów i Chórów Ludowych w Stanisławowie, ul. Pełesza 3.

Nowości nadesłane.

„Sprawozdania z wyników doświadczeń polowych przeprowadzonych na terenie południowo-wchodnich województw w latach 1925—1927 r.". Nakładem Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego we Lwowie, ul. Kopernika 20, Wydział Doświadczalny.

J. Filipkowska-Szeplińska: Organizacja bibljotek szkolnych. Z przedmową H. Radlińskiej. Wydawnictwo Towarzystwa Wydawców Książek. 1930.

„Parametr". Czasopismo poświęcone nauczaniu matematyki. Wychodzi pod redakcją A. M. Rusieckiego przy współudziale S. Straszewicza. Warszawa — Poznań 1930. Tom I, zeszyt 2, Luty 1930.

Treść. Rozprawy. Buźniak J.: Tablice do numeracji liczb dziesiętnych całkowitych i ułamkowych; — Rusiecki A. M.: Pisemne algorytmy mnożenia i dzielenia; — Straszewicz S.: Uwagi o t. zw. zadaniach dyskusyjnych w geometrji szkolnej; — Cwojdziński K.: Nowe wzory do tworzenia równań kwadratowych o jednym parametrze zmiennym, których wyróżnik na pierwiastki wymierne. — Dział dla młodzieży. Rusiecki A. M.: Zagadnienia niedostatecznie sprecyzowane. — Wiadomości: Polskie Towarzystwo Naucz. Matematyki. — Kronika. Odczyt S. Nepolitańskiego. — Bibljografja. Hornowski M.: Recenzja książki; Z. Chwiałkowski Algebra na klasę IV. 1929. Dział zadań. — Kącik bez tytułu: „Geometrja w Geografji" (mapa). — Repertorio (scripto in lingua Peano). — Nota: Centesimo collaborante de „Fundamenta Mathematicae".

Anna Lewicka: Z naszych pól i lasów. Obrazki z życia zwierząt dla młodzieży polskiej. Lwów 1930 r. Nakładem Księgarni Wydawniczej L. Igla.

Anna Lewicka: Wśród naszych łąk i borów. Obrazki z życia zwierząt dla młodzieży. Nakładem Księgarni Wydawniczej L. Igla. Lwów, 1930.

Część nieurzędowa.

Józef BIENIEK, nauczyciel z Wagi Ogińszczyzny, p. Podhajce.

Potrzeba szerzenia idei hodowli jedwabników przez nauczycielstwo.

Jednym z działów naszego przemysłu, który dopiero jest w zarodku — to przemysł jedwabniczy.

W Polsce począwszy od XVIII w. szereg osób, przeważnie z rodzin arystokratycznych, zajmował się hodowlą jedwabników, oraz przerabianiem otrzymanego surowca sposobem domowym, na wyroby jedwabne.

Pierwszą instytucją społeczną, która postawiła sobie za cel rozpowszechnianie w kraju morwy i hodowli jedwabników, była założona w 1853 r. „Spółka Akcyjna Jedwabnicza". Następnie w r. 1891 powstało „Warszawskie Towarzystwo Jedwabnicze". Jakkolwiek wymienione instytucje nie zdołały rozpowszechnić z różnych powodów jedwabnictwa w kraju, to jednak w dużym stopniu przyczyniły się do rozpowszechnienia w Polsce drzew morwowych, których dotychczas zachowała się znaczna liczba, ułatwiająca obecnie działalność na tem polu.

Dlaczego jednak próby te nie powiodły się i dotąd nie mamy własnego jedwabnictwa? W żadnym kraju przemysł jedwabniczy nie powstał samorzutnie, lecz w rozpowszechnianiu jego odegrał i dotąd odgrywa dużą rolę czynnik państwowy. U nas warunki były zupełnie inne, ponieważ nie posiadaliśmy własnego państwa. Rządy zaborcze nietylko nie okazywały w tej sprawie żadnego poparcia, lecz utrudniając wszelkie akcje propagandowe, szczególnie wśród ludności wiejskiej, krępowały pracę nad zaszczepianiem jedwabnictwa. Dodajmy, że z powodu braku odpowiednich wiadomości na tem polu, powstał szereg chorób wśród gąsienic, jak pebryna epizootja i inne, które niszcząc całą pracę hodowców, zniechęciły ich do dalszej hodowli.

To właśnie przyczyniło się również do powstania fałszywego poglądu do dziś istniejącego, jakoby klimat Polski był nieodpowiedni dla hodowli jedwabnika. Trzeba również i to podkreślić, że ówczesne społeczeństwo nie mogło zająć się propagowaniem tego szlachetnego przemysłu, gdyż skierowało całe swe siły na sprawę odzyskania niepodległości i pielęgnowanie duchowej kultury narodu, zbyt mało okazując zainteresowania sprawami gospodarczemi kraju.

W pismach H. Sienkiewicza, w jego artykułach np. „Chwila obecna", znajdujemy niejednokrotnie poruszaną kwestję jedwabnictwa, której pomyślne rozwiązanie uważał H. Sienkiewicz za bardzo doniosłe dla kraju. Ubolewał on nad bezczynnością wymienionych instytucyj i niezrozumieniem sprawy przez całe społeczeństwo.

Naturalnym biegiem rzeczy, gdy już dzisiaj odpadły wszystkie wymienione wyżej przyczyny, dla których próby jedwabnictwa w Polsce nie osiągnęły dalszego rozwoju, obecnie jedwabnictwo w naszym kraju zaczyna torować sobie drogę. Społeczeństwo, wysuwając na plan pierwszy podniesienie się gospodarcze w odrodzonem państwie, poważnie zwróciło na ten przemysł swą uwagę.

A. Jedwabnik i jedwab. Jedwab jest wytworem owadów należących do rzędu owadów łusko-skrzydłych (Lepidoptera), i zaliczonych do rodziny prządek (Bombycydae).

Owady, należące do tej rodziny, w ciągu swego rozwoju podlegają trzem przeobrażeniom. Z jajeczka wykłuwa się gąsienica, która karmi się liśćmi drzewa morwowego. Po upływie określonego czasu, gdy gąsienica stanie się dojrzała, wysnuwa ze specjalnego gruczołu przędnego cienką nitkę jedwabiu, z której buduje swój oprzęd, skąd pochodzi nazwa prządek. Wewnątrz oprzędu, gąsienica podlega przeobrażeniu w poczwarkę. Trzeciem z rzędu i ostatecznem jest przeobrażenie poczwarki w motyla. Następuje ono również po upływie określonego czasu, poczem motyl wydostaje się

z oprzędu a po zapłodnieniu samiczki przez samca składa jajeczka na nowe pokolenia.

Wśród owadów, należących do rodziny prządek, jest jedwabnik morwowy (Mombyx Mori), dzięki dużym zaletom nitki jedwabnej, przewyższającej wszystkie przędze na świecie, hodowany przez człowieka. Nitka ta, dając się z wielką łatwością odwinąć z oprzędu, jest długa, miękka, lśniąca, stosunkowo bardzo mocna, a jednakowo rozciągliwa i przyjmująca bardzo łatwo barwiki. Dlatego to od niepamiętnych czasów jedwabnik morwowy hodowany jest przez człowieka i już obecnie w odróżnieniu od innych prządek w stanie dzikim nie istnieje.

B. Drzewa morwowe. Podstawą i warunkiem niezbędnym do prowadzenia hodowli jedwabników są drzewa morwowe, których liśćmi karmi się gąsienica jedwabnika. Istnieje kilka gatunków morwy, z których najodpowiedniejszą do hodowli i najbardziej wytrzymałą na mrozy jest morwa biała. Morwa zaklimatyzowana rośnie do szerokości geograficznej Moskwy, wytrzymując surowe zimy.

Morwa jest drzewem niewybrednem. Rośnie dobrze na każdej glebie i dostarcza prócz liści, służących za pokarm dla jedwabników, owoców o dużej zawartości cukru. Morwy można sadzić wzdłuż dróg, na granicach pól, przy parkanach i wszędzie tam, gdzie się obecnie spotyka wierzby, topole, kasztany i t. p. małopożyteczne drzewa. Również bardzo pożyteczne i mogące służyć do hodowli jedwabników są żywopłoty morwowe, strzyżone w czasie hodowli w celu zużytkowania liści.

C. Hodowla jedwabników. Hodowlę jedwabników prowadzi się jeden raz do roku na wiosnę. Istnieje kilka odmian jedwabników, które można hodować dwa, lub więcej razy do roku. Odmiany te hodowane są rzadko i przeważnie w krajach azjatyckich.

Hodowlę jedwabników prowadzi się zawsze i we wszystkich krajach nie bezpośrednio na drzewach, lecz tylko w mieszkaniach. Hodowlę rozpoczyna się na wiosnę, gdy ukażą się na morwie pierwsze listki. W Polsce hodowlę rozpoczyna się w połowie maja. Sprowadzone ze specjalnego zakładu jajeczka hodowca umieszcza w ciepłej temperaturze, poczem z jajeczek wylęgają się maleńkie gąsienice jedwabników. Gąsienice te żyją jeden miesiąc i podczas tego czasu należy karmić je cztery razy dziennie liśćmi morwy. Po upływie miesiąca dojrzałe już zupełnie gąsienice zaczynają wysnuwać nitkę jedwabną i budować z niej wkoło siebie oprzędy.

Budowa oprzędów trwa trzy dni, poczem należy je zebrać i oczyścić z pokrywającej je waty, oraz o ile nie mają być odrazu rozmotane — zamorzyć poczwarki wewnątrz oprzędów, przy pomocy działania gorącej pary. Przez to nie dopuści się do przedziurawienia oprzędów przez wychodzące z nich motyle.

Otrzymanie oprzędów jedwabnych stanowi właśnie cel hodowli i stanowią one surowiec jedwabny, który fabryki przerabiają na wyroby jedwabne.

D. Opłacalność hodowli jedwabników. Za przeciętną hodowlę, przynoszącą realny dochód, uważa się taką, która jest prowadzona z 20 — 30 gramów jajeczek jedwabników (1 gr liczy około 1500 jajeczek).

Na wyżywienie tej ilości gąsienic potrzeba 20 drzew morwowych dwudziestoletnich, lub mniejszą ilość starszych.

Hodowla takich rozmiarów prowadzona racjonalnie przyniesie około 350 zł czystego dochodu. Biorąc to pod uwagę, że hodowla trwa stosunkowo krótko, bo 4 — 5 tygodni, to dochód jest dość znaczny.

Hodowla jedwabników najwłaściwiej spełni swe zadanie, o ile stanowi dodatkowe, sezonowe zajęcie rolnika, w szczególności małorolnego. To też hodowla jedwabników nosi we wszystkich krajach taki właśnie charakter.

I tu właśnie pole do działania dla nauczycielstwa. U nas właśnie odczuwa się potrzebę inicjatywy w tym kierunku i uświadomienia, że przez ten drobny przemysł możemy wzbogacić kraj.

A mamy ku temu wszelkie warunki, aby jedwabnictwo mogło się u nas rozwijać pomyślnie. Drzewa morwowe rosną dobrze i wytrzymują wielkie mrozy, czego dowodem była zeszłoroczna zima. Kiedy inne drzewa, jak wiśnie i orzechy włoskie i t. p. zmarzły zupełnie w niektórych okolicach, to morwa została nietknięta. Dla wschodnich części Polski najodpowiedniejszem byłoby zaprowadzanie szkółek morwowych z nasion, ażeby w stosunkowo ostrym klimacie roślina ta mogła się dobrze zaklimatyzować. Szkółki te zakłada się w miesiącu maju. Natomiast drzewa morwowe sadzi się w tym czasie, jak inne drzewa owocowe.

W Polsce istnieje od paru lat: „Doświadczalna Stacja Jedwabnicza w Milanówku" pod Warszawą, która szerzy tę wzniosłą myśl hodowli jedwabników i zaspokaja wszelkie potrzeby na tem polu.

Obowiązkiem więc każdego nauczyciela powinno być rozpowszechnianie drzew morwowych, co jest pierwszym krokiem i podstawą w rozwoju jedwabnictwa.

Zajmując się jedwabnictwem, nie będziemy musieli rok rocznie wydawać obcym państwom 30 miljonów zł, a co z tego wynika uczynimy zadość słowom H. Sienkiewicza: „Kto sadzi jedno drzewo morwowe, ten rzuca garść złota do krajowego skarbu".

(Szkołom, które nie posiadają poglądowych okazów jedwabnika, sporządzę je na zamówienie).

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.